

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ 4-6 YAŞ ÇOCUKLARININ SAĞLIĞI, GELİŞİMİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA BİLİNCİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

THE EFFECTS OF OUT-OF-SCHOOL LEARNING ENVIRONMENTS ON HEALTH, DEVELOPMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT AWARENESS OF 4-6 YEARS OLD CHILDREN

Beyza Ece DAŞ

Ayőegül ASLAN

Edanur YADİGAROĞLU

Trabzon Üniversitesi,

beyzaecedas@icloud.com

Orcid No: 0000-0002-9507-8737

Trabzon Üniversitesi,

aysgl.aslan@gmail.com

Orcid No:0000-0003-2363-0091

Trabzon Üniversitesi,

edanuryadigaroglu@gmail.com

Orcid No: 0000-0002-3392-175X

Geliő Tarihi/Received:

08/10/2020

Kabul Tarihi/Accepted:

27/06/2021

e-Yayım/e-Printed:

30/06/2021

Özgün Araştırma Makalesi/ Original Research Article

Kaynakça Bilgisi: Daş, B. E., Aslan, A. ve Yadigaroglu, E. (2021). Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının gelişimi, sağlığı ve sürdürülebilir kalkınma bilinci üzerindeki etkileri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 87-124

Citation Information: Daş, B. E., Aslan, A. ve Yadigaroglu, E. (2021). The effects of out-of-school learning environments on health, development and sustainable development awareness of 4-6 years old children. *Journal of Research in Informal Environments*, 6(1), 87-124

ÖZ

Sürdürülebilir kalkınma bilincini kazandırmak için bireyleri keşfetmeye, araştırmaya, modern ve tarihsel bilgiye sahip çıkmaya yönlendirmede okul dışı öğrenme ortamlarının etkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle okul öncesi dönemdeki eğitim sürecinde bu ortamların etkili bir şekilde kullanılması birçok becerinin gelişimine destek olduğu gibi sürdürülebilir kalkınma bilincinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Araştırmada, okul dışı öğrenme ortamlarının bu önemi göz önüne alınarak, okul öncesi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların gelişimine, sağlığına ve sürdürülebilir kalkınma bilincine etkileri hakkında görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında; araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu; Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitim Programı birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıftan araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 206 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların 185'i kadın, 21'i erkektir. Veri toplama aracı olarak, "Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu (ODÖGBEF)" ve yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, sınıf kademesi arttıkça öğretmen adaylarının okul dışı ortamlara yönelik farkındalıklarında artış olduğu gözlenmiştir. Tüm öğretmen adayları okul/sınıf dışı ortamların gelişimsel açıdan çocuğu olumlu etkilediğini belirtmişken; hijyen açısından problem yaşanacağını sadece 1. sınıf öğretmen adayları belirtmiştir. Sınıf kademesi arttıkça çocukların her mevsim aynı sıklıkta okul/sınıf dışı ortamlara çıkması gerektiğini düşünen öğretmen adaylarının sayısı da artmaktadır. Öğretmen adayları okul/sınıf dışı ortamların öğretmen ve çocuk açısından avantaj ve dezavantajlarına benzer görüşler belirtirken aynı zamanda Okul Öncesi Eğitim Programı'nın okul dışı ortamların öğrenme ortamı olarak kullanımına öğretmenleri yeteri kadar teşvik etmediğini düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim; okul dışı öğrenme ortamları; öğretmen adayı; sürdürülebilir kalkınma

ABSTRACT

Out-of-school learning environments are thought to be effective in guiding individuals to explore, research, and claim modern and historical knowledge in order to raise awareness of sustainable development. The effective use of these environments, especially in the pre-school period, not only supports the development of many skills but also contributes to the development of sustainable development awareness. In the study, considering this importance of out-of-school learning environments, it was aimed to examine the opinions of pre-school prospective teachers about the effects of out-of-school learning environments on children's development, health and sustainable development awareness. In accordance with this purpose; the survey method was used in the research. The sample consists of a total of 206 pre-service teachers who volunteer to participate in the research from the first, second, third and fourth grade of Preschool Education Program, Fatih Faculty of Education in Trabzon University. 185 of the participants are women and 21 of them are men. "The Opinion Form About Out-of-School Learning Environments" (ODÖGBEF) and semi-structured interviews were used as data collection tools. The data were analyzed using content analysis. As a result, it has been observed that as the grade level increases, prospective teachers' awareness of out-of-school environments increases. While all the prospective teachers stated that the out-of-school/classroom environments positively affected the child in terms of developmental; only first grade prospective teachers stated that there would be problems in terms of hygiene. As the grade level increases, the number of prospective teachers who think that children should go out-of-school/classroom environments with the same frequency every season is also increasing. While teacher candidates express similar views to the advantages and disadvantages of out-of-school/class environments for teachers and children, they also think that the Preschool Education Program does not encourage teachers to use out-of-school environments as learning environments.

Keywords: Pre-school education; out-of-school learning environments; prospective teacher; sustainable development

GİRİŞ

Sürdürülebilir kalkınma kavramı 1970’li yıllardan günümüze ekonomi, toplum ve çevre arasında kurulmak istenen dengenin yeni bir tasviri olarak ortaya çıkmıştır. Bu kavram, Türkçede önceleri “Sürekli ve Dengeli Kalkınma” terimi ile ifade edilmiş olsa da yaygın olarak kullanılan karşılığı “Sürdürülebilir Kalkınma” ya da “Sürdürülebilir Gelişme” olmuştur (Akt. Özcan, 2019). Bruntland Komisyonu sürdürülebilir kalkınma kavramını, “Günün ihtiyaçlarının gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesinden vazgeçmeden karşılanması” olarak tanımlamaktadır (WCED, 1987, s. 45). 1987’de yapılan bu tanım o zamandan beri evrimleşerek değişse bile, sürdürülebilir kalkınmanın çevre, toplum ve ekonomi olmak üzere iç içe geçmiş üç temel bileşenin olduğu görülmektedir. Bir toplumun refah ve sağlık içinde yaşayabilmesinin büyük ölçüde temiz hava ve su ile sağlıklı besin ve kaynakların sağlandığı bir çevreye dayandığı gerçeği bu üç bileşenin birbirini etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik paradigması kalkınma ve yaşam kalitesinin devam edebilmesi için geleceğin çevresel, sosyal ve ekonomik kaygılarının dengelenmesi üzerine kurulmaktadır (McKeown, 2002, s.8).

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu sürdürülebilir kalkınmayı, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılamalarını engellemeden bugünün ihtiyaçlarını karşılamak olarak belirtmektedir (Brundtland Report, 1987). Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için insanları keşfetmeye, araştırmaya, modern ve tarihsel bilgiye sahip çıkmaya yönlendirirken, bu sürecin doğru planlandığından emin olunmalıdır. Bu planlamanın özellikle erken çocukluk döneminde sağlanan eğitim ve öğretim desteği ile yapılması gelecek nesillerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalıklarında olumlu ve kalıcı etki sağlayacaktır. Sürdürülebilir kalkınma için eğitim uygulamalarında gelecek eğitimi, yurttaşlık, barış eğitimi, çok kültürlülük, toplumsal cinsiyet eğitimi, sağlık eğitimi, çevre eğitimi ve medya okuryazarlığını da kapsayan bütünleştirilmiş ve geliştirilmeye açık program alanları yer almaktadır (Leal Filho, 2009; Samuelsson, 2011). Bu standartlara uygun olarak geliştirilmiş bir program bireylerin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili anlayışlarını olumlu yönde destekleyen program girişimlerinin desteklenmesi için de temel bir adım olarak düşünülmektedir (Gadotti, 2010).

“Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu” genel hatları ile değerlendirildiğinde “çocuk” kavramını merkeze koyan yalın ve öz bir bakış açısı sergilenmektedir. Yine bu belgede yer alan “kültür” odaklı uygulama ve amaçların da kimlik oluşturma, eğitimi hayatla bağdaştırma, yerel

uygulamaları ve değişimleri güçlendirme, farklılıklara saygı duyma gibi durumlardan mevcut eğitim sistemine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu Temel Eğitim Kategorisindeki “Yenilikçi Uygulamalara İmkân Sağlanacak” biçimindeki 2. hedefin 2. eyleminde; “Okulların, bölgelerinde bulunan bilim merkezleri, müzeler, sanat merkezleri, teknoparklar ve üniversitelerle iş birlikleri artırılacaktır” ve ortaöğretim kategorisindeki “Akademik Bilginin Beceriye Dönüşmesi Sağlanacak” biçimindeki 2. hedefin 3. eyleminde ise; “Doğal, tarihi ve kültürel mekânlar ile bilim-sanat merkezleri ve müzeler gibi okul dışı öğrenme ortamlarının, müfredatlar da yer alan kazanımlar temel alınarak daha etkili kullanılması sağlanacaktır” ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca 2019 yılı içerisinde her il için yayınlanan “Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzları” ile de okul öncesinden liseye kadar olan her kademedeki müfredatlarda yer alan kazanımların okul dışı öğrenme ortamları ile ilişkisinin kurulması ve bu sayede daha kalıcı öğrenmelerin sağlanması amaçlanmıştır.

UNESCO’nun, 1975–1995 yılları arasında geçerli olan “Uluslararası Çevre Eğitimi Programı”, “Sürdürülebilir Gelecek İçin Eğitim” programı ile değiştirilmiştir (UNESCO, 1997). Yeni programda, ekonomik gelişmenin temelini “insani gelişmenin” meydana getirdiği ve “sürdürülebilir” kalkınmanın ise doğal kaynakların etkili muhafaza edilmesi ve eşit olarak paylaşılması ile direkt ilişkili olduğu belirtilmektedir. İnsanlığın çevre ile etkileşimi uzun yıllardır vurgulanmış olsa da bugünün çocuklarının doğa ile minimum düzeyde bağlantısı olduğu açıktır (Akt. Cengizoğlu, 2013). Çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesinde dolayısıyla da sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesinde okul öncesi eğitimin okul dışı öğrenme ortamları ile desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Çocuklarımızın çoğunlukla hazır olarak edindikleri ürünlerin işleme veya üretilme süreçlerini okul dışı ortamlarda deneyimleyerek kalıcı olarak öğrenmesi doğaya olan saygılarını arttıracaktır.

Okul öncesi eğitim, ilköğretime başlamadan önceki 0-6 yaş döneminde, alan bilgisi ile yetişmiş olan birikimli eğitimciler tarafından uygulanan ve çocuğun gelişim alanlarının çok yönlü olarak geliştirildiği eğitim kademesidir. Okul öncesi eğitim, çocukların karşılaştığı ilk formal eğitim dönemi olduğu gibi hedeflenen insan profiline ulaşmanın da ilk basamağı olarak görülebilir. Okul öncesi eğitimle çocuklarımızı çevreye duyarlı, doğaya karşı sorumluluklarını bilen ve ona değer veren insanlar olarak yetiştirebiliriz. Bunu gerçekleştirmenin en hızlı yolu da çocuklarımızı okul dışı öğrenme ortamlarına çıkarıp onları doğallığa ve sınıfın dışındaki hayata maruz bırakmak olacaktır. Okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenmeler çocuğun kişisel, fiziksel sağlığı ve sosyal iletişim becerilerini güçlendirmesi, öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde

gerçekleştirilmesi, doğal çevreden bağımsız olmaması, uygulama yapmayı desteklemesi ve disiplinler arası bir yaklaşımla yürütülmesinden dolayı fazlasıyla önemlidir (Mallet, Trudel, Lyle & Rynne, 2009; Eshach, 2007).

Okul dışı öğrenme ortamlarına verilen önem ve çocukların okul dışı ortamlarda daha hızlı kazanabilecekleri yeterlilikler, Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı, okul öncesi eğitiminin amaçlarında;

- Beden, zihin ve duygu gelişimi yönünden çocukları desteklemeli ve onlara iyi alışkanlıklar kazandırmalı,

Okul öncesi eğitiminin temel ilkelerinde,

- Okul öncesi eğitimi çocuğun psikomotor, sosyal, duygusal, dil ve bilişsel gelişimine yardım etmeli, öz bakım becerileri katmalı ve onu ilkokula alıştırmalı,

- Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun imkanları da dikkate alınmalı,

- Bu dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmeli,

- Okul öncesi eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona otokontrol kazandırmalı,

şeklinde belirtilmiştir.

Ayrıca, çocuğun sadece ebeveynleri ve öğretmenleri ile değil çevreyle etkileşimi sonucunda çocuğun bulunduğu çevrenin ve ilk deneyimlerin zihni şekillendirdiği ve çocuğun becerilerini, tutumlarını, değerlerini geliştirdiği ifade edilmektedir (Cengizoğlu, 2013). Okul öncesi öğretmenleri, bu amaç ve ilkeler doğrultusunda uygulamalarını hayata geçirdiğinde çocukların psikomotor, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin olumlu yönde etkilenmesinin yanı sıra, çocukları çevre ve doğa konusunda sorumlu ve saygılı bireyler olmaları yönünde güdüleyebilecektir. Güdülenme sonucunda sürdürülebilir kalkınma kavramında belirtilen doğanın gelecek nesillere aktarımı olgusu yumuşak bir halde gerçekleştirilerek, doğa bilinci toplumun karakteri haline gelecektir. Tüm bu gerekçelerden dolayı, okul öncesi öğretmenleri çocukları dört duvar arasından çıkartıp, doğal ortamları deneyimlemelerini sağlamalıdır. Doğa bilincinin karakter haline getirilmesi, gelecek nesillere aktarımı ve kalıcılığını sağlamak için çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanınmalıdır. Diğer taraftan, ilgili literatür incelendiğinde öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen etkinlikler ile

ilgili yeterince bilgi ve öz yeterlilik ile donanımlı olmadıkları ve bu nedenle kaygı duydukları belirtilmiştir (Selanik-Ay ve Erbasan, 2016; Çepni ve Aydın, 2015; Taner ve Dikmenli, 2016; Türkmen, 2015). Ayrıca öğretmenlerin gezi öncesi ve gezi esnasında öğrencilere rehberlik yapmada kendilerini yetersiz gördükleri ve ulaşım, maliyet, sorumluluk alma ile bürokratik işler gibi faktörlerin okul dışı öğrenme ortamlarına gezi düzenlemede engel oluşturduğunu ifade ettikleri belirtilmiştir (Saraç, 2017). Öğretmenlerin meslek hayatı içerisinde bu tür kaygıları yaşamamaları için hizmet içi eğitim desteği alınmasının yanı sıra mesleğe başlamadan da okul dışı öğrenme ortamlarının eğitim-öğretim boyunca etkili kullanımına yönelik lisans ya da lisansüstü derslerin alınması ve bu yönde çalışmaların yürütülmesi önemlidir.

Bu çalışmada, okul öncesi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocukların sağlığına, gelişimine ve sürdürülebilir kalkınma bilincine etkileri hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır;

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocukların gelişiminde ve sağlığında okul dışı öğrenme ortamlarının etkisine dair görüşleri nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmen adaylarının okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarında öğretmenin rolü ve sorumlulukları hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Okul öncesi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim programının öğretmenleri okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarını kullanmaya teşvik etmesi hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Okul öncesi öğretmen adaylarının okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının kullanımının sürdürülebilir kalkınmaya etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?

Literatür Taraması

Coşkun Keskin ve Kaplan (2012) çalışmalarında, oyuncak müzelerinin sosyal bilgiler ve tarih öğretimi yönünden öğrencilere ne tür görüş ve beceriler kattığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmadan elde edilen veriler değerlendirildiğinde; öğrencilerin sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde yer alan bilişsel seviyedeki bazı kazanımları bu tür ortamların ziyareti ile kazanabileceği, üst seviyedeki beceriler ile barış ve emeğe saygı gibi değerleri gösterebileceği,

bunların yanı sıra değişim ve devamlılık bağlamında bilim ve teknoloji ile ilişkili bilgileri anlayabileceği gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Cengizoglu (2013), geliştirmiş oldukları sürdürülebilir kalkınma için eğitim programı çerçevesinde okul öncesi dönemi çocuklarının bazı kavramlara yönelik algılarındaki değişimi belirlemek istemiştir. Elde edilen sonuçlar, ormansızlaşma, biyolojik çeşitlilik ve iklim değişikliğine uyumlu olarak insan-çevre ilişkisi kavramlarına yönelik olarak okul öncesi çocuklarının algılarının değiştiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, uygulamaya katılan çocuklar eleştirel düşünme becerisi kazanarak sürdürülebilir gelecek özgün çözüm fikirleri geliştirmiştir.

Sağdıç (2013), sürdürülebilir kalkınma hakkında inançları ölçmek amacıyla Türkiye şartlarına uygun bir ölçek uyarlamayı, ilkökul öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik olarak farkındalıklarını ve anlayışlarını, sahip oldukları sürdürülebilir kalkınma değerlerini ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi hakkındaki inançlarını araştırmayı amaçlamıştır. Elde edilen veriler sonucunda, ilkökul öğretmenlerinin sürdürülebilir kalkınma anlayışlarının yetersiz olduğu buna karşılık sürdürülebilir kalkınma eğitimi hakkındaki inançlarının pozitif yönde olduğu belirlenmiştir.

Sontay, Tutar ve Karamustafaoğlu (2016), ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin "Planetaryum" gezisi ile ilgili görüşlerinin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Planetaryum gezisi sonrasında öğrenciler, gezinin fen öğrenmek için uygun olduğu, bilgileri daha kalıcı hale getiren, eğlenceli ve etkili olan bu tür okul dışı öğrenme ortamları faaliyetlerinin daha sık düzenlenmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmiştir.

Uludağ (2017), fen eğitimi kapsamında okul dışı öğrenme ortamlarının okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerileri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla, okul öncesi dönemde sınıf içi fen etkinliklerinin yanı sıra bilim merkezi, doğa (tabiat) tarihi müzesi, akvaryum, planetaryum, veteriner anatomi müzesi, okul bahçesi gibi okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen fen etkinliklerinin çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisini ortaya koymak için, araştırmacı tarafından, sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme ortamlarında fen etkinlikleri olmak üzere iki kısımdan oluşan "Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Fen Eğitimi Programı" hazırlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, sınıf içi fen etkinliklerinin yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarının da fen eğitimi kapsamında kullanılmasının çocukların bilimsel süreç becerilerini pozitif yönde desteklediği görülmüştür.

Soysal (2017), kimya öğretmenlerinin çevre eğitimi ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yeterliklerini incelemiştir. Çalışma sonucunda, kimya öğretmen adaylarının Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilir Kalkınma alanlarındaki yetkinlik düzeyinin sınırlı olduğu ortaya koyulmuştur.

Karamustafaoğlu, Ayvalı ve Ocak (2018), okul dışı öğrenme ortamları hakkında okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini ve bu ortamlarda yürütülen etkileşimli etkinliklerin erken çocukluk dönemindeki gelişime anlamlı bir katkısının olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Elde edilen veriler sonucunda; okul dışı öğrenme ortamlarında okul öncesi öğretmenlerinin öğrenme alanlarına ait becerilerin kazandırılmasında etkili çalışmalar gerçekleştirdiği ve bu ortamlarda yürütülen etkinliklerin çocukların gelişimleri üzerinde pozitif etkilerinin olduğu belirlenmiştir.

Ocak ve Korkmaz (2018), okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Sonuçlar; öğretmenlerin bu ortamların öğrenciye birinci elden deneyim sağlayarak kalıcı öğrenme sağladığı, soyut bilgileri somut hale getirdiği ve özellikle okul öncesi dönemdeki öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı yönünde görüş bildirdiklerini göstermiştir. Güvenlik sorunları, parasal gereksinimler ve sınıfın mevcudunun fazla olması öğretmenler tarafından okul dışı öğrenme ortamlarının dezavantajları olarak ifade edilmiştir. Öte yandan, okul dışı öğrenme ortamlarından faydalanırken gezi öncesinde güvenliğin sağlanması, idari ve veli izninin alınması, öğrenci ve veli katılımı gibi faktörlerin de önemli olduğu belirtilmiştir.

Caner (2019), öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında sürdürülebilir çevre eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesini amaçlamıştır. Elde edilen verilere göre, katılımcıların yüksek düzeyde sürdürülebilir çevre tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevre bilincini benimsemesi için verilecek olan çevre eğitiminde en etkili yöntem olarak okul dışı öğrenme ortamları gösterilmiştir.

Kahriman Pamuk (2019), okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının, sürdürülebilir kalkınma hakkındaki bilgilerinin, çocuklukta yaşadıkları yerin ve çevre ile ilgili bir dernek ya da topluluğa üye olup olmamalarının, onların sürdürülebilir kalkınmaya karşı tutumlarını açıklamadaki rollerini incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya karşı tutumlarını, sürdürülebilir kalkınma hakkındaki bilgi düzeyleri ile birlikte çocukken yaşadıkları yerin anlamlı olarak yordadığı ortaya çıkmıştır.

Çelik (2019), fen bilimleri öğretmen adaylarının Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Farkındalık (SKYF) ve Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış (ÇSYD) düzeylerini belirlemek ve bunlar üzerinde farklı değişkenlerin anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığının

değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda, fen bilimleri öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalık düzeylerinin oldukça fazla olduğu ayrıca bu farkındalıkları üzerinde; cinsiyet, sınıf düzeyi, aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, çevre ile ilgili yayın takip etme ve Çevre Bilimi dersi alma durumu değişkenleri nicel boyutta anlamlı farklılık göstermezken nitel boyutta ise; cinsiyet, sınıf düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, çevre ile ilgili yayın takip durumu ve Çevre Bilimi dersi alma değişkenleri sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalık üzerinde farklılık gösterdiği yönünde sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Erkol (2019), farklı öğretim etkinlikleri ile desteklenmiş öğrenme ortamının sürdürülebilir kalkınma konusu üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda, Öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmayı benimseyerek günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmeye başladıkları görülmüştür. Hazırlanan etkinlikler öğrencilerde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik olumlu tutum geliştirmiştir. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma konusundaki akademik başarılarında artış olduğu tespit edilmiştir. Uygulama esnasında kullanılan etkinliklerde öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebildikleri görülmüştür.

YÖNTEM

Bu çalışmada, büyük bir örnekleme ait görüşlerin incelenmesi ve tek seferde verilerin toplanması amaçlandığı için araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi seçilmiştir. Bu yöntemde, cevaplayıcıların soruları aynı şekilde yorumladığı ve anladığı kabul edilir (Hutchinson, 2004). Örneklemin gelişimsel olarak bir bütünü tamamlayacak şekilde birbirini tümleyen kesitlerden seçildiği ve veriler tüm gruplardan aynı zamanda bir defa da toplanıp analiz edildiği için kesitsel tarama deseni tercih edilmiştir.

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi tercih edilerek, Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği programı birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmen adayları olarak belirlenmiştir. Toplamda 185 kız, 21 erkek öğretmen adayıyla çalışılmıştır. Öğretmen adaylarından 1. sınıftan 38'i kadın, 7'si erkek toplam 45; 2. sınıftan 52'si kadın, 5'i erkek toplam 57; 3. sınıftan 37'si kadın, 7'si erkek toplam 44 ve 4. sınıftan ise 58'i kadın, 2'si erkek toplam 60 öğretmen adayı

ile çalışma yürütülmüştür. Dört öğretmen adayı ile de yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu” ve yarı yapılandırılmış mülakatlar kullanılmıştır.

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu (ODÖGBEF) araştırmacılar tarafından çalışmayı her boyutuyla derinlemesine incelemek amacıyla kullanılmıştır. Formun geliştirilmesi sürecinde, öncelikle ilgili literatür taranmış ve sonrasında araştırmanın amacı da dikkate alınarak öğretmen adaylarına yöneltilecek sorular belirlenmiştir. Son olarak alan eğitimcisi öğretim üyelerinden uzman görüşü alınarak sorular düzenlenmiştir. Ulaşılan nihai form öğretmen adaylarına eş zamanlı olarak uygulanmıştır. Soruların tek bir amaca yönelik olmasına ve kafa karıştırıcı olmamasına özen gösterilmiştir. Formda yer alan sorular, öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerini, bu ortamların çocukların gelişimleri ve sağlıkları üzerindeki etkilerini, ayrıca okul dışı öğrenme ortamlarının avantaj ve dezavantajlarını belirlemeye yöneliktir. 1., 5., 6., 7., ve 12. sorular “Evet/Hayır” şeklinde yanıtlanan sorular olup öğretmen adaylarından seçtikleri cevabın neden/nedenlerini açıklamaları istenmiştir. 2., 3., 4., 8., 9., 10. ve 11. sorular öğretmen adaylarının serbest cevaplandırabilecekleri açık uçlu sorulardır. 13. soru ise öğretmen adaylarının okul dışı ortamlarda yapılabilecek bir etkinlik tasarımlarının istendiği çizim sorusudur.

Mülakatlar

Görüş belirleme formu uygulandıktan sonra son sınıf öğretmen adaylarından gönüllü olan dört öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütülmüştür. Mülakatlarda öğretmen adaylarına okul dışı ortamlarda yapılabilecek etkinliklerin sürdürülebilir kalkınma bilincine etkisi, bu bilincin kazandırılmasında öğretmenlere ne gibi sorumluluklar düştüğü ve okul dışı ortamlarda çocuklardaki sürdürülebilir kalkınma bilincine yönelik örnek etkinliklerin neler olabileceği hakkında sorular yöneltilmiştir. Mülakatlar yaklaşık 15 dakika sürmüş ve katılımcıların izni alınarak veriler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

İşlem

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda veri toplama araçları belirlendikten sonra örneklem grubu gönüllülük esas alınarak belirlenmiştir. Örneklem grubu belirlendikten sonra, veri toplama araçlarının uygulanması için öğretim üyelerinden ve yönetimden gerekli izinler alınarak öncelikle “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu” uygulanmıştır. Bu uygulamanın eş zamanlı olarak her sınıf seviyesinde yapılmasına dikkat edilmiştir. Formun uygulanmasından yaklaşık iki hafta sonra yine gönüllülük esas alınarak öğretmenlik uygulaması dersini almaları, dolayısıyla da öğretmenlik pratiklerinin daha fazla olmaları nedeniyle dördüncü sınıf öğretmen adaylarından dört katılımcı ile yarı-yapılandırılmış mülakatlar yürütülmüştür.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının okul dışı ortamların, okul öncesi dönemi çocuklarının sürdürülebilir kalkınma bilincine, sağlığına ve gelişimine etkisine yönelik görüşlerini belirlemek için geliştirilen ODÖGBEF verilerinin analizi için içerik analizi kullanılmıştır. Bu süreçte, verilerin kodlanıp temaların belirlenmesi, kodların ve temaların düzenlenmesi ile elde edilen bulguların tanımlanarak yorumlanması aşamaları takip edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi sözlü, yazılı ve diğer materyallerin kapsadığı mesajı, anlam ya da dilbilgisi yönünden objektif ve düzenli olarak bir araya getirme, frekanslara çevirme ve buradan yola çıkarak bir çıkarımda bulunma işlemidir (Yalçın, 2019). Mülakat verilerinin analizinde ise betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu birey ya da bireylerin düşüncelerini etkileyici bir biçimde aktarabilmek amacıyla doğrudan alıntılardan sıklıkla yararlanmaktadır. Bu analiz türünde temel hedef, elde edilen bulguların okuyucuya anlaşılır bir şekilde ve yorumlanarak ortaya koyulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Verilerin analizinde kullanılan kısaltmalar; **ÖA.1.4:** Öğretmen Adayı, 1.sınıf, 4. kişi, **ÖA.2.27:** Öğretmen Adayı, 2.sınıf, 27. kişi, **ÖA.3.15:** Öğretmen Adayı, 3.sınıf, 15. Kişi; **ÖA.4.59:** Öğretmen Adayı, 4.sınıf, 59. kişi şeklindedir.

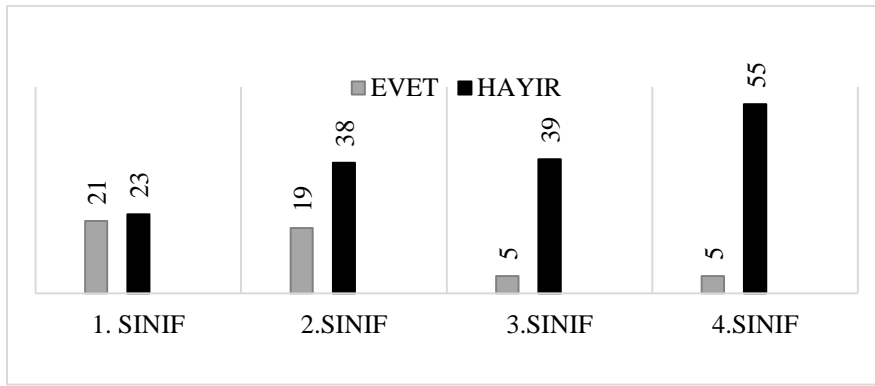
BULGULAR

Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formundan Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde, Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüş Belirleme Formu'na ilişkin bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgular her bir soruya göre sırasıyla verilmiştir.

1. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul öncesi kurumlarında yürütülen sınıf içi öğretim faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz? Neden?

Şekil 1. Sınıf içi öğretim faaliyetlerine yönelik görüş grafiği

Şekil 1'e göre, okul öncesi kurumlarda yürütülen sınıf içi öğretim faaliyetlerinin yeterli olmadığını düşünen öğretmen adaylarının sayısı, yeterli olduğunu düşünen öğretmen adaylarından daha fazladır. 1. ve 2. sınıf öğretmen adayları "Evet" yanıtını vermelerinin nedeni olarak okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukların öğretmenleri tarafından geleceğe iyi hazırlanıyor olmalarını göstermiştir. 3. ve 4. sınıf kademesindeki öğretmen adayları ise sınıf içindeki etkinliklerin kazanımlara uygun yürütüldüğünü belirtmiştir. "Hayır" yanıtını veren öğretmen adaylarının çoğunluğu, sınıf içi öğretim etkinliklerinin fazlasıyla monoton olduğunu ve çocukların meraklarını geliştirmediklerini, öğretmenlerin yaratıcı olmadıkları gibi çocukların yaratıcılıklarını destekleyici etkinlikler de yapmadıklarını belirtmişlerdir.

2. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı öğrenme ortamları sizce nelerdir? Lütfen örnek veriniz.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşleri		
Kategori	Kod	Öğretmen Adayları
Çevre	Bahçe	ÖA.1.2, ÖA.1.3, ÖA.1.5, ÖA.1.6, ÖA.1.8, ÖA.1.9, ÖA.1.15, ÖA.1.17, ÖA.1.18, ÖA.1.19, ÖA.1.20, ÖA.1.25, ÖA.1.26, ÖA.1.28, ÖA.1.29, ÖA.1.31, ÖA.1.35, ÖA.1.36, ÖA.1.37, ÖA.1.38, ÖA.1.43, ÖA.1.45 ÖA.2.14, ÖA.2.16, ÖA.2.28, ÖA.2.29, ÖA.2.32, ÖA.2.33, ÖA.2.34, ÖA.2.35, ÖA.2.36, ÖA.2.37, ÖA.2.38, ÖA.2.39, ÖA.2.40, ÖA.2.41, ÖA.2.43, ÖA.2.44, ÖA.2.45, ÖA.2.46, ÖA.2.47, ÖA.2.48, ÖA.2.49, ÖA.2.51 ÖA.3.3, ÖA.3.4, ÖA.3.9, ÖA.3.11, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.16, ÖA.3.17, ÖA.3.18, ÖA.3.19, ÖA.3.21, ÖA.3.23, ÖA.3.24, ÖA.3.25, ÖA.3.29, ÖA.3.30, ÖA.3.31, ÖA.3.36, ÖA.3.37, ÖA.3.39, ÖA.3.40, ÖA.3.41, ÖA.3.42 ÖA.4.1, ÖA.4.2, ÖA.4.3, ÖA.4.5, ÖA.4.6, ÖA.4.8, ÖA.4.11, ÖA.4.17, ÖA.4.18, ÖA.4.21, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.29, ÖA.4.30, ÖA.4.30, ÖA.4.33, ÖA.4.34, ÖA.4.35, ÖA.4.36, ÖA.4.37, ÖA.4.38, ÖA.4.39, ÖA.4.40, ÖA.4.42, ÖA.4.45, ÖA.4.46, ÖA.4.55, ÖA.4.57, ÖA.4.60
	Park	ÖA.1.2, ÖA.1.5, ÖA.1.8, ÖA.1.9, ÖA.1.24, ÖA.1.26, ÖA.1.28, ÖA.1.31, ÖA.1.32, ÖA.1.33, ÖA.1.34, ÖA.1.35, ÖA.1.41, ÖA.1.42, ÖA.2.1, ÖA.2.4, ÖA.2.7, ÖA.2.13, ÖA.2.19, ÖA.2.26, ÖA.2.27, ÖA.2.28, ÖA.2.35, ÖA.2.37, ÖA.2.46, ÖA.2.49, ÖA.2.50, ÖA.2.51, ÖA.2.52, ÖA.2.53 ÖA.3.7, ÖA.3.13, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.17, ÖA.3.21, ÖA.3.27, ÖA.3.30, ÖA.3.33, ÖA.3.36, ÖA.3.38, ÖA.4.6, ÖA.4.7, ÖA.4.11, ÖA.4.17, ÖA.4.18, ÖA.4.32, ÖA.4.35, ÖA.4.38, ÖA.4.39, ÖA.4.41, ÖA.4.45, ÖA.4.46, ÖA.4.57, ÖA.4.58, ÖA.4.60
	Orman	ÖA.1.4, ÖA.1.5, ÖA.1.13, ÖA.1.14, ÖA.1.24, ÖA.1.25, ÖA.1.31, ÖA.2.1, ÖA.2.11, ÖA.2.15, ÖA.2.19, ÖA.2.34, ÖA.2.40, ÖA.2.41 ÖA.3.2, ÖA.3.3, ÖA.3.7, ÖA.3.12, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.24, ÖA.3.25, ÖA.3.29, ÖA.3.30, ÖA.3.31, ÖA.3.32 ÖA.4.39, ÖA.4.57
	Okul Bahçesi	ÖA.2.3, ÖA.2.7, ÖA.2.50, ÖA.2.54, ÖA.2.55, ÖA.2.57 ÖA.4.4, ÖA.4.19, ÖA.4.20, ÖA.4.32, ÖA.4.52, ÖA.4.57
Sosyal Alan	Aile	ÖA.1.7, ÖA.1.19, ÖA.1.21, ÖA.1.24, ÖA.3.26 ÖA.4.1, ÖA.4.2, ÖA.4.4, ÖA.4.6, ÖA.4.7, ÖA.4.8, ÖA.4.59
	Arkadaş	ÖA.1.3, ÖA.1.7, ÖA.1.24, ÖA.3.6, ÖA.3.26 ÖA.4.2, ÖA.4.6, ÖA.4.35, ÖA.4.41, ÖA.4.59
Mekân	Ev	ÖA.1.3, ÖA.1.19, ÖA.1.20, ÖA.1.22, ÖA.1.31, ÖA.1.44 ÖA.2.3, ÖA.2.13, ÖA.2.18, ÖA.2.20, ÖA.2.22, ÖA.2.26, ÖA.2.28, ÖA.2.30, ÖA.2.34, ÖA.2.46, ÖA.2.49 ÖA.3.17, ÖA.3.20, ÖA.3.22, ÖA.3.28, ÖA.3.29, ÖA.3.33, ÖA.3.35, ÖA.3.42, ÖA.4.1, ÖA.4.3, ÖA.4.7, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.35, ÖA.4.39, ÖA.4.41, ÖA.4.45, ÖA.4.51, ÖA.4.52
	Müze	ÖA.1.28, ÖA.1.34, ÖA.1.35, ÖA.1.43 ÖA.2.2, ÖA.2.7, ÖA.2.10, ÖA.2.11, ÖA.2.13, ÖA.2.14, ÖA.2.16, ÖA.2.25, ÖA.2.34, ÖA.2.35, ÖA.2.43, ÖA.2.48, ÖA.2.54 ÖA.3.3, ÖA.3.7, ÖA.3.4, ÖA.3.12, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.18, ÖA.3.20, ÖA.3.22, ÖA.3.25, ÖA.3.30, ÖA.3.31, ÖA.3.32, ÖA.3.33, ÖA.3.36, ÖA.3.37, ÖA.3.38, ÖA.3.39, ÖA.4.3, ÖA.4.8, ÖA.4.19, ÖA.4.21, ÖA.4.26, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.29, ÖA.4.32, ÖA.4.33, ÖA.4.35, ÖA.4.39, ÖA.4.40, ÖA.4.42, ÖA.4.48, ÖA.4.49, ÖA.4.50, ÖA.4.52, ÖA.4.52, ÖA.4.54, ÖA.4.55, ÖA.4.58, ÖA.4.59, ÖA.4.60

Sinema, Tiyatro	ÖA.1.25, ÖA.1.34, ÖA.1.43
	ÖA.2.25
	ÖA.3.12, ÖA.3.13, ÖA.3.17, ÖA.3.18, ÖA.3.27 ÖA.4.18, ÖA.4.36, ÖA.4.50
Kütüphane	ÖA.1.16, ÖA.1.20, ÖA.1.27, ÖA.1.34, ÖA.2.6, ÖA.2.9, ÖA.2.10, ÖA.2.17 ÖA.3.13, ÖA.3.27
	ÖA.4.2, ÖA.4.17, ÖA.4.30, ÖA.4.39, ÖA.4.40, ÖA.4.49, ÖA.4.57
Alan Gezileri	ÖA.2.1, ÖA.2.5, ÖA.2.14, ÖA.2.37, ÖA.2.43, ÖA.2.47, ÖA.2.52, ÖA.2.54, ÖA.2.55
	ÖA.3.19 ÖA.4.4, ÖA.4.8, ÖA.4.9, ÖA.4.31, ÖA.4.33, ÖA.4.48, ÖA.4.49, ÖA.4.54, ÖA.4.60
Fırın	ÖA.2.16, ÖA.2.39, ÖA.2.57
	ÖA.3.44
Okul dışındaki her yer	ÖA.2.29
	ÖA.4.10, ÖA.4.12, ÖA.4.13, ÖA.4.14, ÖA.4.15, ÖA.4.16, ÖA.4.22, ÖA.4.23, ÖA.4.24, ÖA.4.40, ÖA.4.43, ÖA.4.44, ÖA.4.47, ÖA.4.53, ÖA.4.56

Tablo 1'e göre öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarına örnek olarak çoğunlukla bahçe, park, orman ve müze yanıtını vermiştir. Bununla birlikte özellikle 4. sınıf öğretmen adaylarının bu ortamların, okul dışındaki her yer olabileceğini belirttiği görülmektedir.

3. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı öğrenme ortamı olarak belirttiğiniz mekânlardan stajda/ meslek hayatında kullanmayı planladıklarınız var mı? Neden?

Tablo 2.

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarını tercih etme nedenleri

Tema	Kod	Öğretmen Adayları
Çevre	Bahçe	ÖA.1.2, ÖA.1.10, ÖA.1.15, ÖA.1.18, ÖA.1.35, ÖA.1.43, ÖA.1.45, ÖA.2.7, ÖA.2.11, ÖA.2.14, ÖA.2.18, ÖA.2.32, ÖA.2.33, ÖA.2.36, ÖA.2.40, ÖA.2.44, ÖA.2.45, ÖA.2.46, ÖA.2.48, ÖA.2.49, ÖA.2.51 ÖA.3.3, ÖA.3.9, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.16, ÖA.3.21, ÖA.3.27, ÖA.3.36, ÖA.3.42 ÖA.4.10, ÖA.4.14, ÖA.4.22, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.33, ÖA.4.57, ÖA.4.60
	Park	ÖA.1.10, ÖA.1.18, ÖA.1.24, ÖA.1.31, ÖA.1.32, ÖA.1.35, ÖA.1.38, ÖA.1.41, ÖA.1.42, ÖA.2.4, ÖA.2.30, ÖA.2.46, ÖA.2.50, ÖA.2.51, ÖA.2.53
	Orman	ÖA.3.13, ÖA.3.14, ÖA.3.17, ÖA.3.21, ÖA.3.36, ÖA.4.6, ÖA.4.33
	Okul Bahçesi	ÖA.1.15, ÖA.1.24, ÖA.2.4, ÖA.2.5, ÖA.2.15, ÖA.2.18, ÖA.2.40, ÖA.2.48, ÖA.2.49 ÖA.3.2, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.24 ÖA.4.5, ÖA.4.43, ÖA.4.57
	Aile	ÖA.1.8, ÖA.1.9, ÖA.1.19, ÖA.1.20, ÖA.2.14, ÖA.2.36, ÖA.2.38, ÖA.2.42, ÖA.2.43, ÖA.2.50, ÖA.2.55 ÖA.3.11, ÖA.3.17 ÖA.4.52, ÖA.4.57

Daş, Aslan, Yadigaroglu/ Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının sürdürülebilir ...

Sosyal Alan		ÖA.4.7, ÖA.4.27, ÖA.4.28
	Arkadaş	ÖA.4.19
Ev		ÖA.2.3, ÖA.2.46 ÖA.3.17
		ÖA.4.7, ÖA.4.27, ÖA.4.28
Müze		ÖA.1.43, ÖA.2.10, ÖA.2.11, ÖA.2.35, ÖA.2.44, ÖA.2.46, ÖA.2.54 ÖA.3.4, ÖA.3.7, ÖA.3.12, ÖA.3.14, ÖA.3.20, ÖA.3.31, ÖA.3.36, ÖA.3.37, ÖA.3.39 ÖA.4.10, ÖA.4.15, ÖA.4.16, ÖA.4.18, ÖA.4.25, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.35, ÖA.4.40, ÖA.4.43, ÖA.4.47, ÖA.4.52, ÖA.4.55, ÖA.4.56, ÖA.4.57, ÖA.4.59, ÖA.4.60
	Sinema, Tiyatro	ÖA.1.43, ÖA.3.13, ÖA.3.17
Mekân		ÖA.1.27, ÖA.1.39,
	Kütüphane	ÖA.3.13 ÖA.4.2, ÖA.4.40, ÖA.4.57
Alan Gezileri		ÖA.2.9, ÖA.2.12, ÖA.2.14, ÖA.2.16, ÖA.2.25, ÖA.2.29, ÖA.2.30, ÖA.2.36 ÖA.3.23, ÖA.3.34
		ÖA.4.4, ÖA.4.12, ÖA.4.20, ÖA.4.25, ÖA.4.26, ÖA.4.43, ÖA.4.60
Fırın		ÖA.2.57
		ÖA.3.37
Her Yer		ÖA.2.19
		ÖA.4.17, ÖA.4.32, ÖA.4.36, ÖA.4.37, ÖA.4.41

Tablo 2'ye göre, öğretmen adayları tarafından sıklıkla tercih edilen okul dışı öğrenme ortamlarının başında müzeler, bahçeler ve parklar gelmektedir. 1 ve 2. sınıf öğretmen adayları bu ortamları (bahçe, park, vb.) seçme nedenlerini, çocukların doğal ortamda özgürce hareket ederek eğlenmeleri ve enerjilerini atabilmeleri şeklinde belirtmiştir. 3 ve 4. sınıf öğretmen adayları ise okul dışı ortamların çocukların meraklarını pekiştirerek yaratıcılıklarını geliştirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, doğal ortamlarda bulunan uyarıcıların fazlalığı nedeniyle doğanın insanlara sunduğu kendiliğinden gelişen milyonlarca etkin süreçten faydalanmanın bulunabilecek en harika fırsat olduğunu ve bu fırsatı doğru değerlendirerek çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine uygun beceri, tutum ve davranış kazandırılabileceğini düşünmektedirler. Bu görüşlere ek olarak 4. sınıf öğretmen adayları, okul öncesi öğretmenin amaçlarından birinin çocuğu hayata hazırlamak olduğunu ve bunu da en iyi çocuğun çevresindeki mekânları işin içine katarak yapabileceği nedeniyle okul dışı ortamları kullanacağını belirtmiştir. Okul dışı ortamlarda çocukların yaparak yaşayarak kazandıkları bilgilerin kalıcılığının daha yüksek olduğu ve temiz havada bulunmanın çok değerli olduğu görüşleri tüm sınıf kademeleri tarafından ortak belirtilen görüşlerdendir.

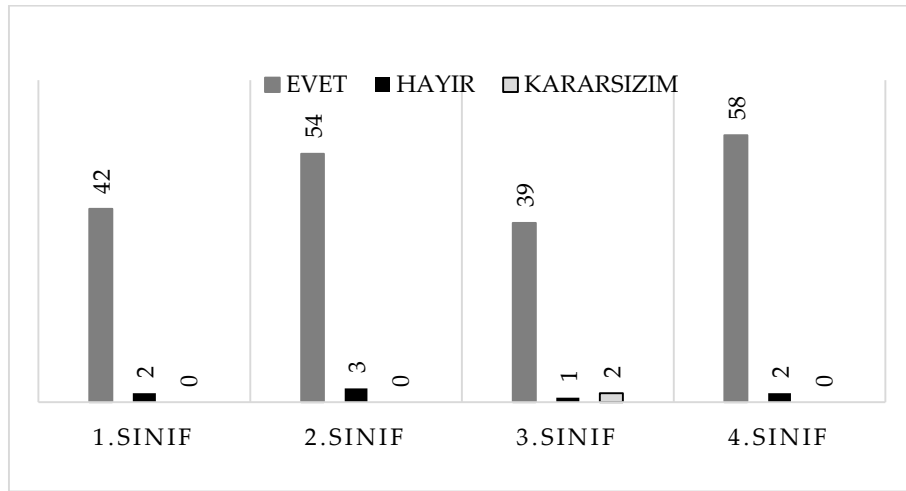
4. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Bu ortamların okul öncesi öğretime uygun olup olmadığı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Tüm sınıf kademelerindeki öğretmen adayları, okul dışı ortamların ilgi çekici ve güvenli olduğunu aynı zamanda yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat sağladığını belirtmiştir. Ayrıca, okul öncesi eğitim döneminin çocukların aktif yaşantılara en çok ihtiyaç duydukları dönem olması sebebiyle okul dışı ortamların bu aktif yaşantıları kazandırabilecek ve çocukların birçok duyusunu aktif halde kullanabilecekleri ortamlar olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, 4. sınıf öğretmen adayları öğrenmenin her yerde gerçekleşebileceğini ve okul dışı ortamların herkes için çok verimli ortamlar olduğunu ifade etmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların çevre bilincini geliştireceği, öğrenmenin sosyal çevre ile etkileşimle sağlanması ve çocuğun bulunduğu çevreyi tanınması gerektiği de öğretmen adayları tarafından vurgulanmıştır.

5. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı ortamların gelişimsel açıdan çocuğun sağlığını olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz? Neden?

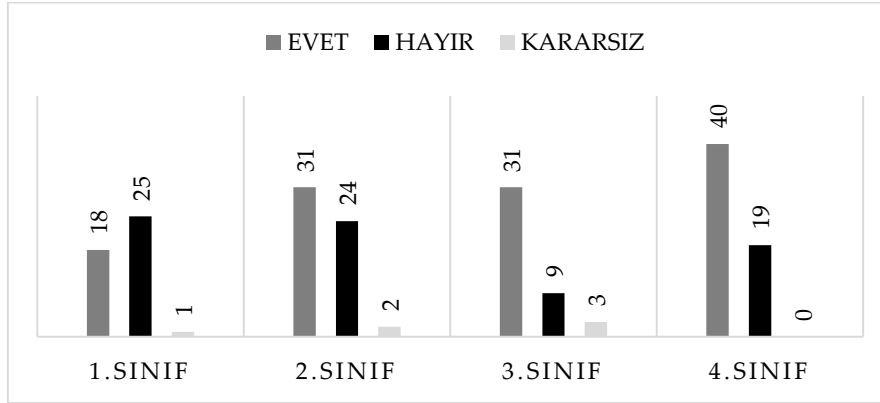
Şekil 2. Okul dışı ortamların çocuk sağlığı üzerindeki etkisine yönelik görüş grafiği

Şekil 2'ye göre, "Evet" yanıtını veren 1. sınıf öğretmen adayları doğal ortamların çocukların bağışıklığını olumlu yönde etkilediğini, çocukların daha aktif olmasını sağlayarak öğrenmeyi kolaylaştırdığını, çocukların sosyalleşmesini ve psikolojik açıdan kendini iyi hissetmelerini sağladığını belirtmiştir. 2. sınıf öğretmen adayları farklı ortamların çocuğun merak duygusunu harekete geçireceği ve böylece öğrenmenin kolaylaşacağı, sınıf dışı ortamların çocuğa hareket

özgürlüğü sağlayacağı ve çocuğun sınıf dışında daha fazla uyarıcıya maruz kalacağı yönünde görüş belirtmiştir. Diğer taraftan, 3. sınıf öğretmen adayları okul dışı ortamların olumlu benlik algısına katkısı olduğunu, çocukların tüm duyularına hitap ettiğini ve mikroplara karşı bağışıklık kazanmalarına yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Son olarak, 4. sınıf öğretmen adayları ise okul/sınıf dışı ortamlarda çocukların deneyimleyerek öğrenmesinin çocuğun tüm gelişim alanlarına etkisinin olacağını, sınıf dışındaki doğal ortamlarda bulunmasının çocuğun ruh ve beden sağlığına olumlu katkısının olacağını söylemiştir. Ayrıca, açık ve geniş alanlarda bulunmanın çocuğun vücut ve kemik sistemlerini olumlu etkileyeceğini, psikolojik olarak da rahatlatıcı etkisi olacağını öne sürmüşlerdir. Okul dışı ortamların çocuklara hayata farklı açıdan bakmayı ve çok yönlü düşünmeyi öğrettiği, bu ortamların çocuğun özdenetimi becerisini geliştirdiği, çocuğa farklı deneyimler ve somut yaşantılar sunduğu gerekçeleri tüm sınıf kademeleri tarafından ortak belirtilen görüşlerdir. “Hayır” yanıtını veren öğretmen adayları ise sağlıklı olduğu kadar çocukların sağlığına iyi gelmeyecek ortamların da olabileceğini, tehlikeli durumlarla karşılaşabileceklerini ve çocukları kontrol etmekte zorlanabileceklerini belirtmiştir.

6. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı ortamlar hijyen açısından çocuğun sağlığını nasıl etkilemektedir? Görüşleriniz nelerdir?

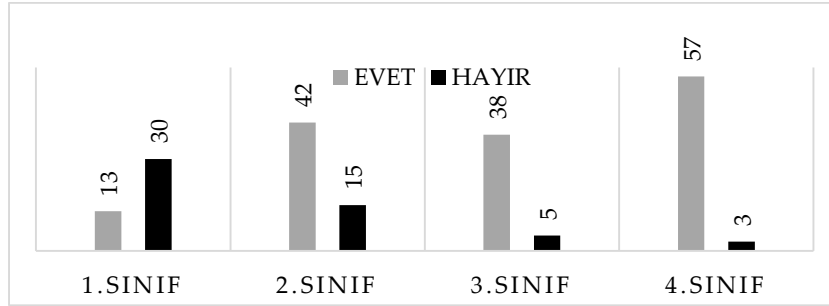
Şekil 3. Okul dışı ortamların hijyen açısından etkisine yönelik görüş grafiği

Tüm sınıf kademelerindeki “Evet” yanıtını veren öğretmen adayları, çocukların okul dışı ortamlarla sürekli etkileşim halinde olmasının onların bağışıklık sistemlerini güçlendireceğini, bu ortamların belki de çok hijyenik olmayabileceğini ama bunu temizlik alışkanlığı ile güvenli bir ortama dönüştürebileceklerini, gerekli önlemler alındığı ve gerekli düzenlemeler yapıldığı sürece sınıf dışı ortamların çocuğu daima olumlu etkileyeceğini belirtmiştir. 3 ve 4. sınıf

öğretmen adayları bunların yanında sınıfta da mikroplar bulunduğunu çocuğun temiz ve kirli olmayı tadararak her etkinlikten keyif alması gerektiğini de ifade etmiştir. Tüm sınıf kademelerindeki “Hayır” yanıtını veren öğretmen adayları ise bu yanıtlarının nedeni olarak toplumumuzun hijyen kurallarında yeterince bilgiye sahip olmadığı ve bu tür ortamların temiz kullanılmadığı görüşünü belirtmiştir. Bununla birlikte, hijyenin çoğu zaman göz ardı edilen bir konu olduğunu ve kalabalık ortamlarda salgın hastalıklar hızla yayılabileceği için çocuk açısından tehlikeli olabileceğini vurgulamışlardır. Kararsız kalan öğretmen adayları ise bu durumun bulunulan ortama göre değişebileceğini düşünmektedir.

7. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Çocuklar her mevsimde aynı sıklıkta okul/sınıf dışı ortama çıkmalı mıdır? Neden?

Şekil 4. Okul dışı ortamlarda bulunma sıklığına yönelik görüş grafiği

Şekil 4'e göre, “Evet” yanıtını veren öğretmen adaylarının sayısı “Hayır” yanıtı veren öğretmen adaylarından daha fazladır. Olumlu görüş bildiren öğretmen adayları, her mevsimin güzelliklerini ya da zorluklarını çocuğun görmesi ve öğrenmesi gerektiği, mevsimlerin çocuğun hayatının bir parçası olduğu ve her mevsimin farklı deneyimler yaşatacağını ifade etmiştir. Ayrıca, çocukların bünyelerinin her ortama alışması gerektiği, kötü hava şartlarının olmadığı buna karşın uygun giyilmeyen kıyafetlerin olduğu gibi görüşler de tüm sınıf kademeleri için ortak belirtilen görüşlerdir. 2, 3 ve 4. Sınıf öğretmen adayları bu görüşlere ek olarak hava durumunun okul dışı ortamları ziyarete bir engel olmadığını aksine öğrenmek için fırsat olduğunu, çocukların mevsimleri tanınması açısından sınıf dışı ortamların faydalı olacağını ve çocuğun her ortamda öğrenmeye açık olduğunu belirtmiştir. “Hayır” yanıtını veren öğretmen adayları ise çocukların kış mevsiminde daha az, yaz mevsiminde daha çok okul dışı alanlara çıkarılması gerektiğini ve her mevsimin farklı özellikleri olduğunu dile getirmiştir. Aynı zamanda öğretmen adayları, bu ortamların farklı gelişim düzeylerindeki çocukları olumsuz etkileyebileceğini, velilerin buna izin vermeyeceğini ve soğuk havaların çocukların sağlığını olumsuz etkileyebileceğini belirtmişlerdir.

8. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı öğrenme ortamlarında öğretmen rolü nelerdir?

Tablo 3. <i>Öğretmen adaylarının okul/sınıf dışı ortamlarda öğretmen rolleri hakkında görüşleri</i>	
Kategori	Öğretmen Adayları
Rol Model	ÖA.1.5, ÖA.1.11, ÖA.1.12, ÖA.1.23, ÖA.1.31, ÖA.1.34, ÖA.1.43, ÖA.2.2, ÖA.2.17, ÖA.2.20, ÖA.2.26, ÖA.2.29, ÖA.2.38
	ÖA.3.40, ÖA.3.43, ÖA.4.17, ÖA.4.21, ÖA.4.25, ÖA.4.26, ÖA.4.31, ÖA.4.32, ÖA.4.35, ÖA.4.47, ÖA.4.53
Rehber	ÖA.1.8, ÖA.1.13, ÖA.1.15, ÖA.1.21, ÖA.1.26, ÖA.1.39, ÖA.2.1, ÖA.2.5, ÖA.2.8, ÖA.2.10, ÖA.2.14, ÖA.2.17, ÖA.2.18, ÖA.2.21, ÖA.2.25, ÖA.2.27, ÖA.2.28, ÖA.2.29, ÖA.2.33, ÖA.2.35, ÖA.2.39, ÖA.2.41, ÖA.2.47, ÖA.2.49, ÖA.2.50, ÖA.2.51, ÖA.2.54, ÖA.2.55, ÖA.2.56
	ÖA.3.2, ÖA.3.3, ÖA.3.4, ÖA.3.5, ÖA.3.6, ÖA.3.7, ÖA.3.9, ÖA.3.11, ÖA.3.12, ÖA.3.13, ÖA.3.14, ÖA.3.16, ÖA.3.17, ÖA.3.20, ÖA.3.25, ÖA.3.27, ÖA.3.28, ÖA.3.29, ÖA.3.31, ÖA.3.34, ÖA.3.35, ÖA.3.36, ÖA.3.40
Gözlemci	ÖA.4.1, ÖA.4.4, ÖA.4.6, ÖA.4.8, ÖA.4.9, ÖA.4.10, ÖA.4.13, ÖA.4.14, ÖA.4.15, ÖA.4.16, ÖA.4.17, ÖA.4.18, ÖA.4.19, ÖA.4.20, ÖA.4.21, ÖA.4.22, ÖA.4.24, ÖA.4.25, ÖA.4.26, ÖA.4.27, ÖA.4.29, ÖA.4.34, ÖA.4.35, ÖA.4.36, ÖA.4.37, ÖA.4.39, ÖA.4.41, ÖA.4.43, ÖA.4.44, ÖA.4.45, ÖA.4.48, ÖA.4.49, ÖA.4.52, ÖA.4.54, ÖA.4.55, ÖA.4.56, ÖA.4.58, ÖA.4.59, ÖA.4.60
	ÖA.1.16, ÖA.1.17, ÖA.1.30, ÖA.1.37, ÖA.1.41, ÖA.1.45, ÖA.2.1, ÖA.2.4, ÖA.2.9, ÖA.2.11, ÖA.2.16, ÖA.2.30, ÖA.2.46, ÖA.2.48, ÖA.2.55 ÖA.3.1, ÖA.3.9, ÖA.3.11, ÖA.3.17, ÖA.3.18, ÖA.3.19, ÖA.3.21, ÖA.3.37, ÖA.3.42
Dinleyici	ÖA.4.1, ÖA.4.4, ÖA.4.7, ÖA.4.8, ÖA.4.14, ÖA.4.37, ÖA.4.50
	ÖA.2.14, ÖA.2.53 ÖA.3.13,
Soruları Cevaplayan	ÖA.1.40, ÖA.1.44, ÖA.2.33
	ÖA.4.4, ÖA.4.40
Eğlenceli	ÖA.1.36, ÖA.1.14, ÖA.1.16, ÖA.1.19, ÖA.1.24, ÖA.1.33, ÖA.1.36, ÖA.1.37
Öğretici	ÖA.2.15, ÖA.2.16, ÖA.2.22 ÖA.3.30, ÖA.4.50
	ÖA.1.18, ÖA.1.32, ÖA.1.33, ÖA.1.36, ÖA.1.42, ÖA.2.10, ÖA.2.19
Koruyucu	ÖA.3.22, ÖA.4.8, ÖA.4.27, ÖA.4.33, ÖA.4.36, ÖA.4.46, ÖA.4.56, ÖA.4.57, ÖA.4.60
	ÖA.1.4, ÖA.1.38, ÖA.2.5, ÖA.2.10, ÖA.2.19, ÖA.2.57
Sorumluluk Sahibi	ÖA.4.7, ÖA.4.23, ÖA.4.27, ÖA.4.36, ÖA.4.42
	ÖA.2.3, ÖA.2.5, ÖA.2.9, ÖA.2.10, ÖA.2.36 ÖA.3.7, ÖA.3.18, ÖA.3.39
Etkinlik Düzenleyen	ÖA.4.2, ÖA.4.23, ÖA.4.29, ÖA.4.38, ÖA.4.44, ÖA.4.57
	ÖA.3.23, ÖA.3.27
Teşvik Edici	ÖA.2.1, ÖA.2.8, ÖA.2.12, ÖA.2.14, ÖA.2.18, ÖA.2.25, ÖA.2.28, ÖA.2.30, ÖA.2.34, ÖA.2.37, ÖA.2.40, ÖA.2.43, ÖA.2.44, ÖA.2.52

	ÖA.4.5, ÖA.4.15, ÖA.4.19, ÖA.4.20, ÖA.4.29, ÖA.4.35, ÖA.4.49, ÖA.4.55
Yönlendirici	ÖA.2.3, ÖA.2.4, ÖA.2.5, ÖA.2.7, ÖA.2.21 ÖA.4.14, ÖA.4.16, ÖA.4.19, ÖA.4.34, ÖA.4.36, ÖA.4.38, ÖA.4.41, ÖA.4.46, ÖA.4.48, ÖA.4.49, ÖA.4.60
Katılımcı	ÖA.2.12, ÖA.2.30, ÖA.2.35, ÖA.2.42, ÖA.2.47, ÖA.2.48, ÖA.2.55 ÖA.4.7, ÖA.4.9, ÖA.4.12, ÖA.4.30, ÖA.4.40, ÖA.4.48
Gelişimini Destekleyici	ÖA.2.11, ÖA.2.13, ÖA.2.22, ÖA.2.25, ÖA.2.31, , ÖA.2.37, ÖA.2.46, ÖA.2.52 ÖA.4.11, ÖA.4.22, ÖA.4.46, ÖA.4.50, ÖA.4.51
Yaratıcı	ÖA.4.3, ÖA.4.6, ÖA.4.28, ÖA.4.29, ÖA.4.37

Tablo 3'e göre, 1. sınıf öğretmen adayları okul dışı ortamlarda öğretmenin rolleri olarak öğretici, gözlemci, rol model olma; 2. sınıf öğretmen adayları çoğunlukla rehber, teşvik edici, gözlemci ve yaratıcı olma; 3. sınıf öğretmen adayları rehber olma; 4. sınıf öğretmen adayları ise rehber, yönlendirici, rol model ve teşvik edici olma yanıtını vermiştir.

9. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı öğrenme ortamlarında öğretimin planlanmasında sizce nelere dikkat edilmelidir? Lütfen maddeler halinde yazınız.

Tablo 4. <i>Öğretmen adaylarının öğretimin planlanmasında dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında görüşleri</i>	
Kategori	Öğretmen Adayları
Yaş Grubu	ÖA.1.4, ÖA.1.15, ÖA.1.35, ÖA.1.43 ÖA.2.9, ÖA.2.22, ÖA.2.40, ÖA.2.47 ÖA.3.6, ÖA.3.10, ÖA.3.25, ÖA.4.17, ÖA.4.30, ÖA.4.33, ÖA.4.52, ÖA.4.53, ÖA.4.56, ÖA.4.57, ÖA.4.59
Dikkat Çekici	ÖA.1.42 ÖA.2.9, ÖA.2.16, ÖA.2.22, ÖA.2.32, ÖA.2.33, ÖA.2.37, ÖA.2.38, ÖA.2.40, ÖA.2.41, ÖA.2.43, ÖA.2.52, ÖA.2.53, ÖA.2.57 ÖA.3.4, ÖA.3.6, ÖA.3.11, ÖA.3.13, ÖA.3.15, ÖA.3.20, ÖA.3.21, ÖA.3.23, ÖA.3.25, ÖA.3.26 ÖA.4.1, ÖA.4.2, ÖA.4.9, ÖA.4.12, ÖA.4.15, ÖA.4.22, ÖA.4.25, ÖA.4.31, ÖA.4.36, ÖA.4.38, ÖA.4.46, ÖA.4.52, ÖA.4.56
Eğlenceli	ÖA.1.42 ÖA.2.10, ÖA.2.40, ÖA.2.46 ÖA.4.5
Öğretici	ÖA.1.4, ÖA.1.33, ÖA.1.38, ÖA.1.41, ÖA.1.42 ÖA.2.1, ÖA.2.8, ÖA.2.16, ÖA.2.19, ÖA.2.28, ÖA.2.33, ÖA.2.36, ÖA.2.41 ÖA.3.4, ÖA.3.6, ÖA.3.8, ÖA.3.13 ÖA.4.3, ÖA.4.5, ÖA.4.34, ÖA.4.42, ÖA.4.43, ÖA.4.56, ÖA.4.58
Hijyen	ÖA.1.5, ÖA.1.6, ÖA.1.11, ÖA.1.14, ÖA.1.15, ÖA.1.16, ÖA.1.17, ÖA.1.18, ÖA.1.19, ÖA.1.20, ÖA.1.21, ÖA.1.24, ÖA.1.25, ÖA.1.26, ÖA.1.30, ÖA.1.34, ÖA.1.36, ÖA.1.39 ÖA.2.11, ÖA.2.14, ÖA.2.27, ÖA.2.28, ÖA.2.33, ÖA.2.37 ÖA.3.38
Güvenlik	ÖA.4.11, ÖA.4.17, ÖA.4.19, ÖA.4.23, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.38, ÖA.4.49, ÖA.4.58 ÖA.1.5, ÖA.1.7, ÖA.1.8, ÖA.1.10, ÖA.1.15, ÖA.1.17, ÖA.1.18, ÖA.1.19, ÖA.1.20, ÖA.1.23, ÖA.1.25, ÖA.1.26, ÖA.1.29, ÖA.1.32, ÖA.1.36, ÖA.1.38, ÖA.1.39, ÖA.1.40 ÖA.2.4, ÖA.2.5, ÖA.2.14, ÖA.2.42, ÖA.2.46, ÖA.2.48, ÖA.2.56 ÖA.3.7, ÖA.3.13, ÖA.3.17, ÖA.3.24, ÖA.3.38, ÖA.3.40,

Daş, Aslan, Yadigaroglu/ Okul dışı öğrenme ortamlarının 4-6 yaş çocuklarının sürdürülebilir ...

	ÖA.4.4, ÖA.4.5, ÖA.4.6, ÖA.4.9, ÖA.4.15, ÖA.4.19, ÖA.4.20, ÖA.4.23, ÖA.4.27, ÖA.4.28, ÖA.4.34, ÖA.4.36, ÖA.4.38, ÖA.4.39, ÖA.4.40, ÖA.41, ÖA.4.43, ÖA.4.44, ÖA.4.46, ÖA.4.48, ÖA.4.51, ÖA.4.56, ÖA.4.57, ÖA.4.58
Yöntem	ÖA.1.35 ÖA.4.17
Ortam	ÖA.1.10, ÖA.1.11, ÖA.1.13, ÖA.1.15, ÖA.1.18, ÖA.1.24, ÖA.1.38, ÖA.1.39, ÖA.2.2, ÖA.2.4, ÖA.2.6, ÖA.2.9, ÖA.2.11, ÖA.2.13, ÖA.2.42, ÖA.2.45, ÖA.2.54, ÖA.2.55, ÖA.2.57 ÖA.3.1, ÖA.3.3, ÖA.3.5, ÖA.3.10, ÖA.3.12, ÖA.3.18, ÖA.3.19, ÖA.3.22, ÖA.3.42, ÖA.3.43 ÖA.4.2, ÖA.4.16, ÖA.4.25, ÖA.4.30, ÖA.4.32, ÖA.4.35, ÖA.4.36, ÖA.4.37, ÖA.4.45, ÖA.4.47, ÖA.4.50, ÖA.4.51, ÖA.4.55
Hava Koşulu	ÖA.1.8, ÖA.1.9 ÖA.2.11, ÖA.2.13 ÖA.3.42 ÖA.4.16, ÖA.4.32, ÖA.4.38, ÖA.4.40, ÖA.4.49
Çocuğa Görelik	ÖA.1.7, ÖA.1.13, ÖA.1.16, ÖA.1.30, ÖA.1.34 ÖA.2.1, ÖA.2.2, ÖA.2.3, ÖA.2.9, ÖA.2.10, ÖA.2.15, ÖA.2.21, ÖA.2.25, ÖA.2.26, ÖA.2.29, ÖA.2.31, ÖA.2.39, ÖA.2.47, ÖA.2.50 ÖA.3.2, ÖA.3.8, ÖA.3.9, ÖA.3.11, ÖA.3.12, ÖA.3.13, ÖA.3.14, ÖA.3.15, ÖA.3.16, ÖA.3.17, ÖA.3.20, ÖA.3.21, ÖA.3.22, ÖA.3.23, ÖA.3.24, ÖA.3.26, ÖA.3.30, ÖA.3.34, ÖA.3.35 ÖA.4.2, ÖA.4.4, ÖA.4.7, ÖA.4.21
Ekonomiklik	ÖA.1.43 ÖA.2.12, ÖA.2.35 ÖA.4.2, ÖA.4.22
Sınıf Yönetimi	ÖA.3.40
Materyal	ÖA.2.11, ÖA.2.12, ÖA.2.13, ÖA.2.17, ÖA.2.30, ÖA.2.50, ÖA.2.51, ÖA.2.54 ÖA.4.13, ÖA.4.36
Kazanım/Kavrama Uygunluk	ÖA.4.3, ÖA.4.9, ÖA.4.19, ÖA.4.44, ÖA.4.50, ÖA.4.52, ÖA.4.53, ÖA.4.57
Gelişimi Destekleyici	ÖA.4.10, ÖA.4.11, ÖA.4.12, ÖA.4.15, ÖA.4.19, ÖA.4.22, ÖA.4.24, ÖA.4.26, ÖA.4.29, ÖA.4.30, ÖA.4.31, ÖA.4.32, ÖA.4.33, ÖA.4.36, ÖA.4.37, ÖA.4.41, ÖA.4.42, ÖA.4.45, ÖA.4.46, ÖA.4.49, ÖA.4.52, ÖA.4.53, ÖA.4.56

Tablo 4'e göre, 1. sınıf öğretmen adayları öğretimin planlanmasında dikkat edilebilecek noktalara en çok hijyen ve güvenlik; 2. sınıf öğretmen adayları ortamın dikkat çekici ve çocuğa göreliği; 3. sınıf öğretmen adayları ortamın çocuğa göreliği; 4. sınıf öğretmen adayları ise güvenlik ve ortamın gelişimi destekleyici olması yanıtını vermiştir.

9. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı öğrenme ortamlarının öğretmen açısından avantaj/ dezavantajları nelerdir?

Sınıf Kademesi	Avantaj	Dezavantaj
1.Sınıf	Deneyerek öğrenmesini sağlar. Somut anlatım sağlanabilir. Daha iyi gözlem yapar.	Sınıf yönetiminde zorlanabilir. Güvenli olmayabilir. Bütün çocuklarla ilgilenemeyebilir.

	Çocuklarla birlikte eğlenebilir. Öğretmede kolaylık sağlar. Psikolojik olarak rahat hissettirir. Daha çok etkinlik yaptırabilir.	Öğretmen kendini rahat hissetmeyebilir. Daha çok yorulabilir. Sorumluluk yüklenebilir. Çocukların dikkatini toplamakta zorluk yaşayabilir.
2. Sınıf	Çocukların gelişimine katkı sağlar. Çocukları gözleme fırsatı sunar. Öğretmen de çocuklarla birlikte eğlenebilir. Yaparak yaşayarak kalıcı öğrenmeler gerçekleşir. Çocukların merakları ve öğrenme istekleri artar. Öğretmen çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını daha iyi anlar. Farklı etkinlik türlerini kullanma imkânı sunar.	Sınıf yönetimi zordur. Dış ortamın bilinmezliği zorlayabilir. Hijyenik olmayabilir. Fiziksel tehlikelerle karşılaşılabilir. Sürecin yönetiminde sorun yaşanabilir. Ailelerin olumsuz tutumları. Çocukların sayısı ve yaşları.
3.Sınıf	Somut örnekler verebilir. Daha iyi gözlemleyebilir. Öğretmesi daha kolay olur. Kalıcı öğrenmeler sağlayabilir. Farklı etkinlikler planlayabilir. Daha fazla materyal imkânı olabilir. Yeni yaşantılar kazanabilir. Daha az yorulabilir. Kendini geliştirmesini sağlar.	Sınıf yönetiminde zorlanabilir. Gözlemlemede zorluk yaşayabilir. Tehlikeli ortam olabilir. Her çocukla ilgilenemeyebilir. Aileler istemeyebilir. Acemilik yaşayabilir. İzin almada sıkıntı yaşanabilir.
4. Sınıf	Çocukları gözleme fırsatı sunar. Çocukların gelişimini destekler. Çocuklara sosyal deneyimler kazandırır. Çocukların enerjilerini doğru boşaltmalarını sağlar. Zengin uyarıcılar içerir. Anlamlı, bireysel öğrenme gerçekleşir. Kazanımların gerçekleşmesi kolaylaşır. Öğrenme ortamı geniştir. Öğretilen bilgiler kalıcıdır.	Kavram yanlışlarıyla karşılaşılabilir. Sınıf yönetimi zordur. Güvenlik sağlanamayabilir. Fiziksel tehlikelerle karşılaşılabilir. Hava koşulları beklenmedik olabilir. Dikkatli planlama gerektirir. Ebeveynlerin olumsuz tutumlarıyla karşılaşılabilir. Maliyet fazla olabilir. Kalıplaşmış olumsuz eğitici tutumlarıyla karşılaşılabilir. Günlük planda gecikmeler yaşanabilir.

Tablo 5'e göre, 1. sınıf öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarının avantajını öğretmenin deneyerek öğrenmesini sağlamak olarak belirtmiştir. Dezavantaj olarak çoğunlukla öğretmene çok fazla sorumluluk yüklenmesi, sınıf yönetiminde ve öğrencilerin dikkatini toplamada zorluklar yaşanabilmesi gibi durumlar ifade edilmiştir. 2. sınıf öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarının avantajını öğretmenin daha iyi gözlem yapabilmesi olarak belirtmiştir. Dezavantaja ise genellikle öğretmenin sınıf yönetiminde zorluklar yaşayabilmesi yanıtı verilmiştir. 3. sınıf öğretmen adayları bu ortamların avantajı olarak, öğretmenin daha iyi gözlem yapabilmesini ve somut örnekler vererek daha kalıcı öğrenmeler sağlayabilmesini ifade etmektedir. Dezavantaj olarak da çoğunlukla öğretmenin sınıf yönetiminde zorluklar

yaşayabilmesi, yanlış öğrenmelerin olabilmesi ve bu ortamların güvenli olmayan ve sağlığı tehdit eden ortamlar olabilmesi belirtilmiştir. 4. sınıf öğretmen adayları, çoğunluk olarak öğretmenin daha iyi gözlem yapabilmesini, çocukların sosyal yaşamla ilgili tecrübeleri daha çabuk elde edebilmesini ve öğrenmelerin daha kalıcı olmasını okul dışı öğrenme ortamlarının avantajı olduğunu belirtmiştir. Dezavantajları olarak da öğretmenin sınıf yönetiminde zorluklar yaşayabilme, planlamada daha özenli ve dikkatli olma, ebeveynlerin ve idarecilerin olumsuz tutumlarıyla karşılaşabilme şeklinde belirtilmiştir.

10. Sorudan Elde Edilen Bulgular

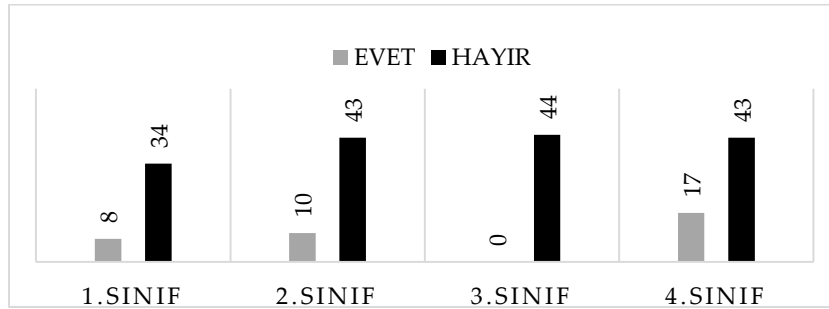
Okul/Sınıf dışı öğrenme ortamlarının çocuk açısından avantaj/ dezavantajları nelerdir?

Sınıf Kademesi	Avantaj	Dezavantaj
1. Sınıf	Mutlu olur. Sıkılmaz. Keşfederek öğrenir. Doğayı tanır. Kalıcı öğrenmeler gerçekleşir. Somut örnekler görür. Yaratıcılığını arttırır. Eğlenerek öğrenir. Sosyalleşir.	Ortam güvenli olmayabilir. Hijyenik olmayabilir. Yorulabilir. Yanlış örnekler görebilir. Hava koşulları uygun olmayabilir. Kendini tedirgin hissedebilir. Kendini yeterince koruyamayabilir. Hasta olmasına neden olabilir.
2. Sınıf	Kalıcı öğrenme gerçekleşir. Deneyim kazanırlar. Eğlenceli vakit geçirirler. Farklı ortamları tecrübe ederler. Özgür hissederler. Çocukların enerjilerini doğru boşaltmalarını sağlar. Merak duyguları gelişir.	Fiziksel tehlikelerle karşılaşılabilir. Hijyenik bir ortam olmayabilir. Hasta olabilirler. İstenmedik davranışlar gösterebilirler. Doğadaki canlılardan korkabilirler.
3.Sınıf	Sosyalleşmesini sağlar. Enerjilerini daha rahat atabilirler. Yaratıcılıklarını geliştirir. Keşfetmesine, araştırmasına katkı sağlar. Eğlenir. Çok yönlü öğrenmesini sağlar. Yaparak ve yaşayarak öğrenir. Kalıcı öğrenmeler sağlayabilir. Kendini rahat hisseder.	Hasta olabilirler. Farklı ortamda çekingen davranış gösterebilir. Ortam güvenli olmayabilir. Yanlış öğrenmeler olabilir. Her çocuk katılmak istemeyebilir. Dikkatlerini toplamada zorlanabilirler. Ortam ilgisini çekmeyebilir.
4. Sınıf	Yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleşir. Eğlenceli vakit geçirirler. Çevrelerine karşı farkındalık düzeyleri artar. Temiz/açık havada bulunurlar. Sosyal deneyimler edinirler. Tüm duyuları aktifleşir. Kendilerini özgür hissederler. Yaratıcılıkları gelişir. Tüm gelişim alanları desteklenir.	Ulaşım zor olabilir. Güvenlik sağlanamayabilir. Kavram yanılgıları oluşabilir. Fiziksel tehlikelerle karşılaşılabilir. Hijyenik bir ortam olmayabilir. Hasta olabilirler. İstenmedik davranışlar gösterebilirler. Doğadaki varlıklardan korkabilirler. Dikkatleri erken dağılabilir.

Tablo 6'ya göre, 1. sınıf öğretmen adayları avantaja çoğunluk olarak okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenmelerin kalıcı olmasını sağladığını, keşfederek öğrenmesini sağladığını belirtmiştir. Dezavantaja ise çoğunluk olarak ortamların sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmiştir. 2. sınıf öğretmen adayları avantaja çoğunluk olarak çocuğun kendi kendine öğrenmesini sağlayarak kalıcı öğrenmelerin sağlanabileceğini, çocukların farklı konularda deneyimler kazanacağını belirtmiştir. Dezavantaja ise çoğunluk olarak bazı ortamların tehlikeli olabileceğini, çocukların hasta olabileceğini belirtmiştir. 3. sınıf öğretmen adayları avantaja çoğunluk olarak çocuğun kendi kendine öğrenmesini sağlayarak keşfetmesine ve araştırmasına fırsat verdiğini belirtmiştir. Dezavantaja ise çoğunluk olarak bazı ortamların tehlikeli olabileceğini belirtmiştir. 4. sınıf öğretmen adayları avantaja çoğunluk olarak çocuğun yaparak yaşayarak öğrendiğini, çevrelerinde bulunan canlılara ve kurallara karşı farkındalık geliştirdiklerini, yeni sosyal deneyimler edindiklerini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının çoğunluğu dezavantajı olmadığını söylemekle birlikte bazı ortamların tehlikeli olabileceğini, istenmedik davranışları çevreden öğrenerek bu davranışları göstermeye başlayabileceklerini çocukların hasta olabileceğini belirtmiştir.

11. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul Öncesi Eğitim Programında okul dışı öğrenme ortamlarına yeterli düzeyde yer verildiğini düşünüyor musunuz? Neden?

Şekil 5. Okul dışı ortamların programda yer almasına yönelik görüş grafiği

Şekil 5'e göre, okul dışı öğrenme ortamlarının okul öncesi eğitim programında yer almasına yönelik olumsuz görüş bildiren öğretmen adaylarının sayısı oldukça fazladır. 1. sınıf öğretmen adaylarından "Evet" yanıtı veren öğretmen adayları nedenini belirtmemiştir. 2. sınıf öğretmen adaylarından "Evet" yanıtı veren öğretmen adayları bu düşüncelerinin nedeni olarak, okul bahçesinin okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılmasını ve çevreye gereken önemin verilmesini örnek göstermiştir. 3. sınıf öğretmen adaylarından bu soruya "Evet"

yanıtını veren olmamıőtır. 4. sınıf öğretmen adaylarından “*Evet*” yanıtını verenler, okul öncesi eğitim programının esnek bir yapıda olup okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasına yeterli düzeyde yer verildiğini, okul dışı ortamların kullanılmamasının programdan değil öğretmenin inisiyatifinden kaynaklandığı ifade etmiştir. 1, 2 ve 3. sınıf kademelerindeki “*Hayır*” yanıtını veren öğretmen adayları, velilerin çoğunluğunun okul dışı ortamlara karşı olumsuz tutum sergilediğini ve öğretmenlerin resmi izin alma konusunda sıkıntılar yaőandđını belirtmiştir. 2 ve 3. sınıf öğretmen adayları bu nedenlere ek olarak öğretmenlerin sınıf dıőına çıkmamanın getirdiği stres ve sorumluluktan kaçtığı yanıtını da vermiştir. “*Hayır*” yanıtını veren 4. sınıf öğretmen adayları, programın okul/sınıf dışı ortamlar hakkında öğretmenlere rehberlik etme konusunda yetersiz olduğunu, program kitabında oldukça küçük bir yerde bahsedildiğini, program kitabında okul dışı ortamlardaki etkinlikler yerine sınıf içi etkinliklere daha fazla ağırlık verildiği görüşünü belirtmiştir.

13. Sorudan Elde Edilen Bulgular

Okul/Sınıf dışı ortamda yapılabilecek bir etkinlik tasarlayınız.

Öğretmen adaylarına yönlendirilen son soruya, 29 1. sınıf, 46 2. sınıf, 32 3. Sınıf ve 59 4. Sınıf öğretmen adayı cevap vermiştir. Soruyu resimleyen öğretmen adaylarına ilişkin örnek çizim (Resim 1, Resim 2, Resim 3, Resim 4, Resim 5, Resim 6, Resim 7, Resim 8) ve yazılı yanıtlar aşağıda verilmiştir. Soruya yazı ile yanıt veren öğretmen adaylarından bazılarının cevapları Şu Şekildedir:

ÖA.2.16 “*Öğretmen çocukları bir fırına götürür. Orada yapılan un mamullerini gösterir ve onların neler olduğunu sorar. Sonra çocuklar çalışanları izleyerek nasıl yapıldıklarını öğrenirler. Sınıfa geldiklerinde bugün öğrendikleri ve dikkatlerini çeken Őeylerin resmini çizmeleri istenir.*”

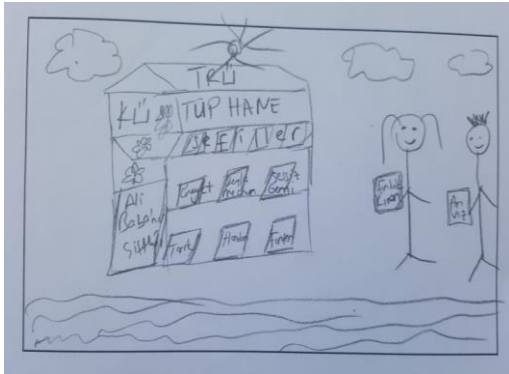
ÖA.2.35 “*Eski çağlardan kalan paraların sergilendiği bir müzede çocukların gezileri yapıldıktan sonra o parayı bulan kişilerin kimler, kullananların kimler olduğu ve hangi amaçla kullanıldığının tartıőılması yapıldıktan sonra geziye katılan çocuk sayısına göre gruplar oluőturulur. Grup tercihen üç tane olur. Bu gruplar yukarıdaki sorulara ayrı ayrı yanıt arar ve yanıtlarını kendi aralarında roller paylaőarak uygulamaya koyarlar. Etkinlik bittikten sonra müzede ki paraların tarihi okunur ve canlandırılan durumlarla benzer ve farklı yönleri hep birlikte tartıőılır. Daha sonra sınıfta bu gezinin çocuklar tarafından resmedilmesi istenir.*”

ÖA.3.37: “Doğayı, çevreyi inceleyip çocuklardan düşünceleri alınır. Daha sonra bahçeden en çok sevdikleri, ilgilerini çektiği bir materyal alırlar ve toplarlar. Bir yerde taşıyıp oturulur ve herkes materyalini anlatır. Neden aldığını söyler. Daha sonra gruplandırma, karşılaştırma işlemleri yapılır ve kumun üzerine herkes materyalinin çizimini yapar.”

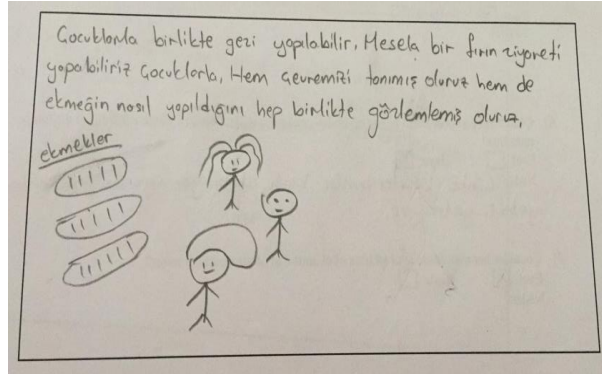
ÖA.4.12 “Çocukları tarımla uğraşan bir ailenin yanına götürüp toprağın nasıl işlendiğini, sebzelerin nasıl dikildiğini ve neler yapıldığını bizzat yaparak yaşayarak öğretebilirim.”

ÖA.4.46 “Çocuklarla bölgedeki esnaflar ziyaret edilip, işleyişi hakkında bilgiler alınabilir. Çocukların ilgileri doğrultusunda bu yerler belirlenebilir. Daha sonra ise sınıfta bir drama etkinliği ile çocuklarla o meslek gruplarına ilişkin canlandırma yapılabilir.”

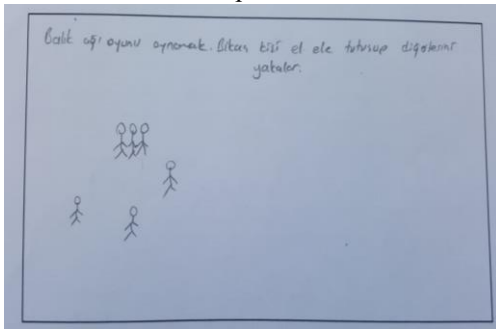
ÖA.4.60 “Çocuklara ülkeler tanıtılırken İtalya’nın tanıtımında pizzadan bahsedip bir pizza salonuna götürülerek kendi pizzalarını hazırlayıp yemeleri sağlanabilir. Başka bir örnek olarak köyde bir okulsu okulumuz, çiftliğe gidip hayvanları yakından görmeleri ve çiftçi ile röportaj yapmaları, çiftlikteki hayvanları incelemeleri sağlanabilir. Uzun vadede bir proje yapılabilir bu konuda.”

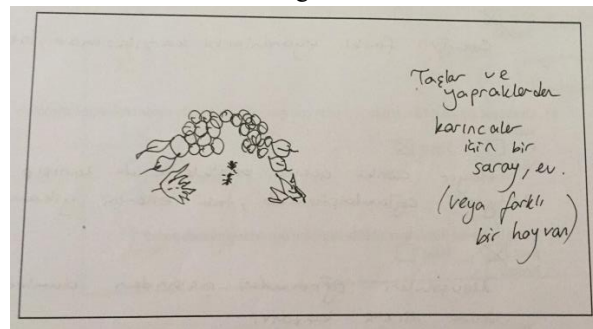
Resim 1. Kütüphane. ÖA.1.39

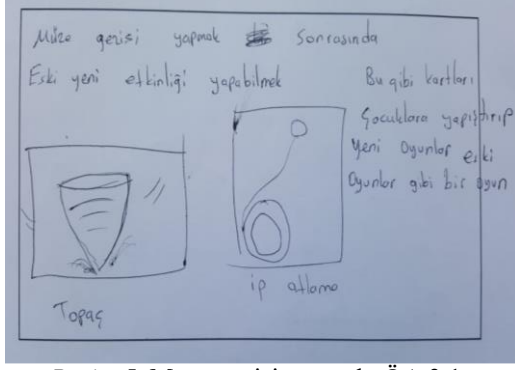
Resim 2. Fırın gezisi. ÖA.2.37

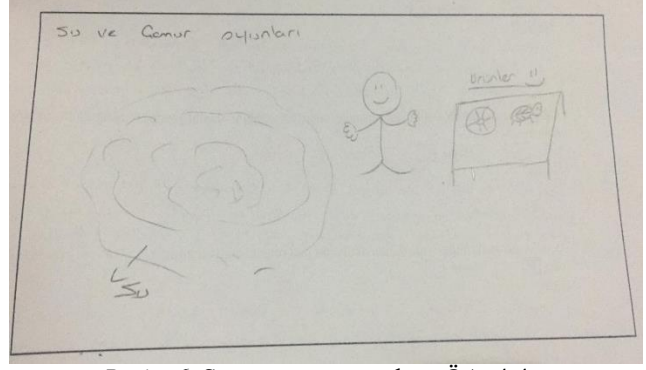
Resim 3. Balık ağı oyunu oynamak. ÖA.1.42

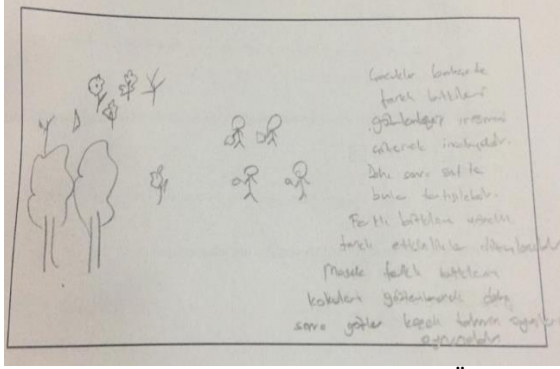
Resim 4. Yaprak ve taşlardan karıncalar için yuva. ÖA.2.48

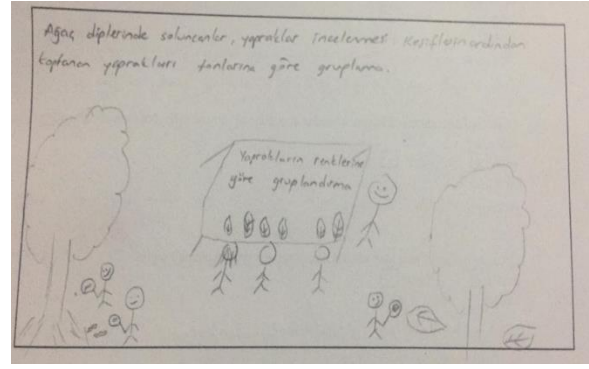
Resim 5. Müze gezisi yapmak. ÖA.3.1

Resim 6. Su ve çamur oyunları. ÖA. 4.4

Resim 7. Bahçede bitkileri incelemek. ÖA. 4.3

Resim 8. Ağaç diplerinde yaprakların, solucanların incelenmesi. ÖA. 4.34

Mülakatlardan Elde Edilen Bulgular

4. sınıf öğretmen adaylarından gönüllü dört katılımcıya öncelikle “Okul dışı ortamlarda yapılabilecek etkinliklerin sürdürülebilir kalkınmaya etkisi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarının yanıtlarından örnekler aşağıda yer almaktadır.

K1: “Okul yaőama hazırlık değil yaőamın kendisidir ilkesinden yola çıkacak olursak okul ortamında yapılan etkinliklerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi açısından okul dışı ortamların da kullanımı çok önemlidir. Çocukların öğrendiği bilgileri içselleştirebilmesi için günlük yaşamda da bu durumla karşılaştırılarak aktif ve somut yaşantı sağlanması gerekir.”

E1: “Okul insan hayatının bir kısmını kapsar. Bunun dışında yaőamın her anında yeni bilgiler edinmeye devam ederiz. Ekonomi ise gerçeklere dayanır. Sınırsız insan ihtiyacının sınırlı kaynaklarla nasıl yönetileceği ve gelecek nesillere nasıl sürdürülebilir olacağı doğru bir planlama ile olur. Bu sebepten teknik bilginin gerçek ortamında da öğrenilmesi doğru olacaktır. Okul dışı ortamlarda edinilen gerçek

deneyimler ile planlama süreci doğru yapılabilir. Mesela, marketten hep hazır gıda alan bir kişi üretimin hiçbir sürecini bilmiyorsa o kişi için bu ürünün sonsuza kadar üretilbilir olacağı düşüncesi normaldir. Ama yarın arzularının talebe cevap veremeyecek duruma gelmesi, su kaynaklarının yetmemesi, hava kirliliği, maliyetler vb. etkenler araya girince sürdürülebilirlik için gerçek ortamı görmenin önemi ortaya çıkacaktır. Bu da okulla değil okul dışı ortamlar ile mümkün.”

Öğretmen adaylarının, “Çocuklara sürdürülebilir kalkınma bilincinin kazandırılmasında öğretmenlerin ne gibi sorumlulukları vardır?” sorusuna verdikleri yanıtlardan bir örnek şu şekildedir:

K3: “Öğretmen adayları şimdiden başlayarak sürdürülebilir kalkınma için neler yapılabileceği, çocuklara bu bilincin nasıl kazandırılacağı hakkında kendilerini geliştirmelidirler. Çocuklara sürdürülebilir kalkınma bilincinin kazandırılması için öncelikle öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu bilince varması gerekmektedir. Çocuklara keşfetmeleri, araştırmaları için fırsatlar sunulmalıdır.”

Öğretmen adaylarının “Sürdürülebilir kalkınma için ne gibi etkinlikler yapılabilir?” sorusuna verdikleri yanıtlara örnekler aşağıda verilmiştir:

K1: “Alan gezisi yapılarak geri dönüşüm yapılan fabrikalara götürülüp incelemelerde bulunulabilir ve bunun neden önemli olduğu hakkında çocuklara bilgi verilebilir. Ardından çocuklara artık malzemeler verilerek bunların hangi amaçla kullanılacağı sorularak sanat etkinliklerinde bu malzemelerle farklı amaçla kullanılacak materyaller tasarlanabilir. Örneğin; çocuklara oyun hamuru kabı verilip bununla neler tasarlanabileceği sorulur ve çocukların yönlendirmeleri doğrultusunda saksı vb. nesnelere yapıp içine çeşitli sebze tohumları dikilebilir.”

K2: “Çocuklara artık malzemeler (kutu, kapak vb.) vererek bunlardan işimize yarar ne gibi ürünler elde edebiliriz gibi sorular sorulup sanat etkinlikleri gerçekleştirilir. Alan gezileri için fabrikalara gidilebilir.”

E1: “Çocuklara her şeyin bir sınırının olduğu hissettirilmelidir. Tutumlu olma, israf etmeme, birikim yapma, çevreye saygı gibi davranışlara dikkat çekilerek atık malzemelerden yeni ürünler elde edebilecekleri etkinlikler düzenlenebilir. Çocuklara sorumluluk verilerek (mesela emek vererek yetiştirdikleri bir ürün) o konuda daha tutumlu davranma, israf etmeme davranışı göstermeleri sağlanacaktır.”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının okul dışı ortamların 4-6 yaş çocukların sürdürülebilir kalkınma bilincine, gelişimine ve sağlığına etkisine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak toplanan verilerin analiziyle elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Selanik-Ay ve Erbasan'a (2016) göre; sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları olarak sıklıkla tarihi mekânları ve kurum/kuruluşları; nadiren de sanatsal mekânlar ve sanal ortamlarını ziyaret ettikleri belirlenmiştir. Kubat'a (2018) göre; fen bilgisi öğretmen adayları sıklıkla tercih ettikleri okul dışı öğrenme ortamlarını bilim merkezleri ve bilim müzeleri, en az tercih ettikleri mekânları ise hayvanat bahçeleri ve planetaryumlar olarak belirtmişlerdir. Yaptığımız araştırmanın sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmen adayları en sık yararlanacakları okul dışı ortamlar olarak bahçe, park, orman ve müzeleri; en az yararlanacakları ortamlar olarak ise fırın, sinema ve tiyatroyu belirtmişlerdir. Elde edilen sonuçlar bu yönüyle yapılan diğer çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

Öğretmenler, okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye birinci elden deneyim sağlayarak kalıcı öğrenme kazandırdığını, soyut bilgilerini somut hale getirdiğini ve gelişimlerini olumlu etkilediğini ifade etmiştir (Ocak ve Korkmaz, 2018). Kubat'a (2018) göre; öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarının avantajını yaparak ve yaşayarak ilk elden deneyim fırsatı sunma, dezavantajını ise yasal prosedürlerin uzun ve zahmetli olması şeklinde dile getirmişlerdir. Bu bağlamda, çalışma sonuçları ile alanyazındaki diğer çalışmaların sonuçları uyumaktadır. Çalışmamızda avantajlara ek olarak okul dışı ortamlarda yaratıcılığın geliştiği, zengin uyarıcıların bulunduğu ve çok yönlü gelişimin sağlandığı; dezavantajlara ek olarak da hijyen problemi ve sınıf yönetiminde yaşanan zorluklar ortaya çıkmıştır. Caner'e (2019) göre; öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevre bilincinin benimsemesi için verilecek olan çevre eğitiminde en etkili yöntem olarak okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen etkinlikleri göstermişlerdir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının görüşleriyle benzerlik göstermektedir.

1. Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bulgular irdelendiğinde, sınıf seviyesi arttıkça öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan sınıf içi faaliyetlerin kalitesinden memnuniyet oranlarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki etkin faktörün, okul deneyimi ve

öğretmenlik uygulaması dersleri ile artan öğretmenlik tecrübesi olduğu varsayılmaktadır. Birinci sınıf öğretmen adaylarının çoğunluğunun okul/sınıf dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerinin çevre (bahçe, park, orman, okul bahçesi) temasında yer aldığı görülmektedir. İki ve üçüncü sınıf öğretmen adayları genellikle bu ortamların çevre (bahçe, park, orman, okul bahçesi) ve mekân (ev, müze, sinema/tiyatro, kütüphane, alan gezileri, fırın) temasında yer aldığı görüşünü belirtmiştir. Dördüncü sınıf öğretmen adayları ise bu ortamlara bütün temalarda yer vermektedir. Aynı zamanda dördüncü sınıf öğretmen adaylarının %25'i tarafından "Her yer" ifadesi vurgulanmıştır. Sınıf kademelerinin ilerlemesi ile okul dışı öğrenme ortamları olarak belirttikleri alanları kullanmayı planlayan öğretmen adaylarının arttığı görülmektedir. Ocak ve Korkmaz'ın (2018) çalışmasında; "Faydalanılan Okul Dışı Öğrenme Ortamları" temasında öğretmenlerin kamu kuruluşu, müze, piknik alanı, hayvanat bahçesi, üretim atölyesi, bilim ve teknoloji merkezi ile botanik bahçesi gibi alanlardan sıklıkla istifade ettikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının belirttikleri bu alanları kullanıma uygun görme nedenleri olarak; yaparak ve yaşayarak öğrenme imkânı sağlama, eğlenceli ve öğretici olma, okul dışı ortamların yaratıcılığı arttırması, aktif yaşantı kazandırma, çocuğun merak duygusunu geliştirme, uyarıcının fazla olması ve çevre farkındalığı geliştirme gibi özellikler olduğu belirtilmiştir. Bu bulguları destekler nitelikte, Ocak ve Korkmaz (2018) ve Aslan (2019) yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin, okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere çok yönlü ve yaratıcı düşünme, sorgulama ve yorumlama becerisi kazandırdığını ve bunun dışında bazı değerler de kattığı şeklinde görüş bildirdiklerini ortaya koymuştur. Bu başlık altında öğretmen adayları arasında sınıf seviyeleri açısından fazla bir görüş farklılığı olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak, sınıf seviyesi arttıkça okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili görüşlerin çeşitlendiği görülmektedir. Bu çeşitliliğin alan bilgisi ve uygulamaya yönelik derslerin artışıyla oluştuğu düşünülmektedir.

2. Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bu alt probleme ilişkin olarak öğretmen adaylarına "Okul/Sınıf dışı ortamların gelişimsel açıdan çocuğun sağlığını olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz? Neden?" sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda 193 öğretmen adayının okul/sınıf dışı ortamların çocukların sağlığını gelişimsel açıdan olumlu; sekiz öğretmen adayının ise olumsuz yönde etkilediği görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu görüş bildiren öğretmen adayları; okul dışı öğrenme ortamlarının hem ruhsal hem psikolojik açıdan çocuğun kendini iyi

hissetmesini sağladığı, bu ortamlarda bulunmanın çocuğun öz denetimini geliştireceği, doğal ortamların çocuğun gelişimini her yönden destekleyeceği, bu ortamlarda edinilen yaşantıların çocuğun olumlu benlik algısına katkı sağlayacağı, farklı uyaranlara maruz kalan çocuğun birçok gelişim alanını aktif hale getireceği, özellikle büyük kas gelişimi için açık alanların daha destekleyici olduğu şeklinde görüş belirtmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarının çocuğun sağlığını gelişimsel açıdan olumsuz etkilediğini düşünen öğretmen adayları ise bu ortamlarda çocukların tehlikeli durumlarla karşılaşabileceğini ve istenmeyen davranışların görülebileceğini belirtmiştir. Karamustafaoğlu, Ayvalı ve Ocak (2018) çalışmasında okul dışı ortamların çocukların bilişsel, duyuşsal, küçük ve büyük kas gelişimlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan, Gürsoy (2018) çalışmasında fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı ortamlara düzenledikleri gezilerde yaşadıkları zorlukların başında ulaşım, bürokratik işlemler, deneyimsizlik, olumsuz hava şartları ve güvenlikle ilgili problemleri dile getirdiğini tespit etmiştir.

Yine bu alt probleme ilişkin olarak öğretmen adaylarına “Okul/Sınıf dışı ortamların hijyen açısından çocuğun sağlığını nasıl etkilemektedir? Görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda 120 öğretmen adayının okul/sınıf dışı ortamların çocukların sağlığını hijyen açıdan olumlu; 77 öğretmen adayının ise olumsuz yönde etkilediği görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birinci sınıf öğretmen adayları okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının çocuğun sağlığını hijyen açısından olumlu etkilemeyeceğini düşünürken, 2, 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarının görüşlerinin genellikle olumlu olduğu görülmektedir. Olumlu görüş bildiren öğretmen adayları; okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının çocuğun bağışıklık kazanmasına fırsat sağladığını, çocuğun temizliği öğrenmesi için önce biraz kirlenmesi gerektiğini, sınıf dışı ortamların sağlıklı ortam anlamına gelmediğini, akran öğretimi sayesinde hijyen kurallarını öğreneceğini ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra sınıf dışı ortamların çocuğu daima olumlu etkileyeceğini belirtmiştir. Olumsuz görüş bildiren öğretmen adayları ise; okul/sınıf dışındaki öğrenme ortamlarının kalabalık ortamlar olabileceğini ve bu ortamlarda hastalıkların kolayca yayılabileceğini düşünmektedir. Ayrıca bu ortamların hijyeni konusunda emin olunamayacağını, bu ortamların hijyen açısından yetersiz olabileceği ve öğretmenin her şeyi kontrol edemeyeceğini belirtmişlerdir. Akşin ve Tunçeli (2015), çocukların çoğunun bahçe, sınıf, tuvalet-lavabolar, yemekhane-mutfak ve oyuncakların arası gibi alanlarda tehlikeli unsurların bulunmadığını, genellikle çevresel ve fiziksel alanlarda tehlike olduğunu ifade ettiklerini söylemişlerdir. Bu tehlikelerden kaymak, düşmek, bir şeye takılmak, oyuncağa

basamak, küçük oyuncak parçalarının kendisine zarar vermesi gibi durumlar ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, çocuklar okul dışı ortamları özellikle güvenlik açısından tehlikeli bulmazken öğretmen/öğretmen adayları farklı düşünmektedir.

3. Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Elde edilen bulgular doğrultusunda, sınıf kademesi arttıkça okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının yıl içerisinde aynı sıklıkta kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Birinci sınıf öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarının yıl içerisinde aynı sıklıkta kullanılmaması gerektiğini düşünürken 2, 3 ve 4. sınıf öğretmen adayları bu ortamların her hava koşulunda kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Sınıf kademesi arttıkça çocukların her mevsim aynı sıklıkta okul/sınıf dışı ortamlara çıkması gerektiğini düşünen öğretmen adaylarının oranında artış görülmektedir. Bu farklılığın sınıf kademelerinde görülen ders içeriklerinden kaynaklandığı varsayılmaktadır. Sınıf kademesindeki artışla birlikte öğretmenin okul dışı öğrenme ortamlarında üstlendiği roller hakkındaki verilerin çeşitlendiği görülmektedir.

Kademe fark etmeksizin, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının öğretmen açısından avantajlarını, bu ortamların öğretmene çocukları gözlemlemesi için daha fazla fırsat sunması ve çocukların somut örneklerle yaparak yaşayarak kendiliğinden edindikleri kalıcı öğrenmelerin öğretmenin iş yükünü hafifletmesi olarak belirtmiştir. Dezavantaj olarak ise ortamdan kaynaklanan hijyen ve fiziksel tehlike ihtimalleri, sınıf yönetiminde yaşanabilecek problemler ve öğretmene yüklenen sorumluluğun fazlalığı belirtilmiştir.

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının çocuk açısından avantajlarını çocuğun yaratıcılığını geliştirme, yaparak ve yaşayarak öğrenmesini destekleme, sosyalleşmesini ve eğlenerek öğrenmesini sağlama şeklinde sıralamışlardır. Dezavantajları ise bu ortamların hijyenik olmayabileceği, çocukların hasta olabileceği, ortamın güvenli olmayabileceği ve ortamda dikkat dağıtıcı unsurların bulunabileceği şeklinde belirtmişlerdir.

Ocak ve Korkmaz'a (2018) göre; fen bilimleri öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarının dezavantajları kategorisinde çoğunlukla güvenlik problemlerinin olması, sınıf hakimiyetinin zorluğu ve maddi imkânsızlıkların olması şeklinde görüş belirtmiştir. Bunun yanı sıra, zaman sıkıntısından dolayı konuların yetiştirilmesi ve kısıtlı bilgi verilmesini de bu kategoriye dahil etmişlerdir. Okul öncesi öğretmen adayları ise bu ortamların dezavantajları olarak alerjik

sorunlara neden olması, kötü izlenimlerin tekrarlanması ve çocukların olumsuz şeyler de öğrenebilme durumlarının olması şeklinde ifade etmiştir. Ay, Anagün ve Demir (2015) sınıf öğretmeni adayları ile yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin kontrolü, güvenlik, ulaşılabilirlik, zaman ve maliyet gibi başlıkların okul dışı öğrenme ortamlarının dezavantajları olarak ön plana çıktığını belirtmiştir. Dillon ve diğ. (2006) öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik özellikle sağlık ve güvenlik konularında kaygılı olduğunu belirtmiştir. Öğretim programının zorunlulukları, zaman yetersizliği ve kaynak eksikliği de diğer zorluklar olarak belirtilmiştir (Akt. Ocak, 2018). Bu bağlamda, elde edilen sonuçların literatürdeki çalışma sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Yürütülen çalışmalar, öğretmenlerin okul dışı ortamlardaki öğrenmeye ilişkin görüşlerinin pozitif olduğunu fakat buna rağmen bu ortamları çok sık tercih etmediklerini göstermektedir (Carrier, 2009; Tatar ve Bağrıyanık, 2015). Bunun sebebi olarak, öğretmenlerin okul dışı öğrenme aktiviteleri ile ilgili yeterince bilgiye (Güler, 2009) ve öz yeterliğe sahip olmamalarından kaynaklı kaygı duymaları gösterilmiştir (Bozdoğan, 2015). Ayrıca öğretmenlerin gezi öncesi ve esnasında öğrencilere rehber olmada yetersiz oldukları (Thomas, 2010); zaman, maliyet, sorumluluk ve bürokratik işler gibi faktörleri de engel olarak düşündükleri belirtilmiştir (Bozdoğan, 2008; Dillon ve diğ., 2006).

Karamustafaoğlu, Ayvalı ve Ocak'a (2018) göre; öğretmenler karşılaştıkları güçlükleri, yönetmeliklerin kısıtlayıcı oluşu, zaman ve kaynak yetersizliği, bilgi ve güven eksiklikleri olarak belirtmiştir. Öğretmenlerin kendileri bizzat deneyimlememiş olsalar da diğer öğretmenlerin, velilerden ve idarecilerden kaynaklı güçlüklerle karşılaştıkları tespit edilen sonuçlar arasındadır. Bilhassa izin alma prosedürünün uzun sürmesinin ve karşılaşılan zorlayıcı/engelleme durumlarının, öğretmenlerin okul dışı öğrenme aktivitelerini daha az tercih etmelerine neden olduğu belirlenmiştir. 2019-2020 Eğitim-Öğretim süreci başında okul dışı öğrenme ortamlarının daha aktif kullanımı için hazırlanan "Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuz"ları ile yönetmelikte bir takım değişiklikler yapılmış olsa da öğretmenlerin bu konudaki ön yargılarının kolay kolay değişmeyeceği düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalar ile bu çalışmadan elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği görülmektedir.

4. Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Bütün kademelerdeki öğretmen adayları Okul Öncesi Eğitim Programında okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının öğretmenleri yeterli düzeyde teşvik edilmediği görüşünü belirtmiştir.

Özellikle üçüncü sınıf öğretmen adaylarında programın okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarına teşvik edilmediği yönünde görüş birliği görülmektedir. Bir ve ikinci sınıf öğretmen adaylarının aksine dördüncü sınıf öğretmen adaylarından programda okul dışı öğrenme ortamlarına yer verilme oranının yeterli olduğunu düşünenlerin büyük bir çoğunluğu, bu ortamların kullanılmamasının öğretmenin kendi inisiyatifinden kaynaklandığı görüşünü belirtmiştir.

Karamustafaoğlu, Ayvalı, Ocak'a (2018) göre; aktif öğrenme ve kalıcılık yönünden bir hayli mühim olan okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili ulusal literatür incelendiğinde okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamları konu başlığında pek fazla çalışmanın yer almadığı ifade edilmiştir. Uludağ (2021), çalışmasında 11 okul öncesi öğretmenin okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik görüşlerini almıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, okul dışı öğrenme ortamlarının gelişimsel, bilişsel ve sosyal-duygusal açıdan çocuklar için; eğitim süreçleri, mesleki ve kişisel gelişim açısından öğretmenler için avantajlı olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin, gerçekleştirilen etkinliğin konusuna göre süreç boyunca çocuklara gelişim alanları ile ilgili birçok kavram ve kazanım kazandırdıkları bilinmektedir. Bunun haricinde öğretmenlerin çoğu daha verimli ve tecrübeli olabilmek adına eğitim yardımına ihtiyaç duyarken bazıları da duymamaktadır. Yine de, öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamı aktivitelerini uygulamada bir takım zorluklar yaşadıkları söylenilebilir. Karşılaşılan zorlukların en başında da imkanların yetersizliği bulunmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının MEB'in 30 Ağustos 2019 tarihinde ülke genelinde yürürlüğe koyduğu "Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzları"ndan haberdar olmadıkları ve bu alandaki gelişmeleri takip etmedikleri düşünülmektedir.

5. Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Okul Öncesi Eğitimde Sürdürülebilir Kalkınma ile ilgili görüşleri alınan öğretmen adayları, okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının kullanımının sürdürülebilir kalkınmaya etkisi hakkında bu ortamların çocukların doğayı ve doğal koruma ile birlikte çevre bilinci geliştirmesini sağladığını savunmaktadır. Öğretmen adayları, okul dışı ortamlarda yapılan etkinliklerde çocukların günlük yaşamla ilişkilendirerek kazandıkları bilgi, beceri ve tutumların, somut ve aktif yaşantılar sayesinde içselleştirildiğini düşünmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hakkında bilgi sahibi olmak, daha olumlu tutumlara sahip olmakla ilişkilidir. Benzer sonuçlar sıklıkla çevre eğitimi alanında yapılan çalışmalarda da rapor edilmiştir (Akt. Kahriman Pamuk, 2019).

Okul öncesi dönemdeki çocuklara davranış kazandırmada etkili yöntemlerden biri model olmaktır. Dolayısıyla çocuklara sürdürülebilir kalkınmada rol model olacak öğretmenlerin, bu konuda gelişmiş ve bilinç kazanmış olması gerekir. Kendini geliştirmiş öğretmenler, doğru zaman ve mekânda yapacakları etkinliklerle birlikte çocukların çevre bilinci, doğaya saygı ve tutumluluk alışkanlıklarını kazanmalarını desteklemelidir. Çocukların yaratıcı ve üretici süreçlerinin desteklenmesi, tarımsal ve geri dönüşümsel faaliyetlerin öğretmenler tarafından teşvik edilmesi gerekmektedir. Alan gezilerinin üretime dayalı fabrikalara yapılması, atık materyallerin değerlendirildiği faaliyetlere ağırlık verilmesi, çocukların doğa ile temas halinde bulunabileceği etkinliklerin yapılması, okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarının çocuklarda sürdürülebilir kalkınmaya dair temel bilincin oluşmasını destekleyecektir.

Genel olarak, “sürdürülebilirlik” kavramının yeterli konu ve kazanımla birlikte ülkemiz eğitim programlarında istenilen düzeyde bulunmadığı söylenebilir. Bundan dolayı, şuan var olan ve gelecekte yaygın olacak yönelimleri dikkate alarak geleceğin öğretmenlerinin ve öğrencilerinin bu değişimler ışığında çevre eğitimi bilinci kazanmaları için eğitim programlarının bu ilkeler doğrultusunda değiştirilmesi ve/veya düzenlenmesi faydalı olacaktır. Bu kapsamda çevre eğitimi içerikli konu ve kazanımlara programlarda yer verilmesi kadar önemli bir diğer husus da kazanımların gerçekleştirilmesi için uygun yer, zaman ve etkinliklerin sağlanmasıdır. Çünkü çevre temelli kazanımlar, uygulama yapılmaksızın gerçekleşebilecek ve kısa sürede sonucu gözlenebilecek kazanımlar değildir. Sadece sınıf içi ortamlarda değil, okul dışı öğrenme ortamlarında sağlanan etkinliklerle bütüncül bir çevre eğitiminin verilmesi; orman okulları örneğinde olduğu gibi okulların çevre eğitimine uygun olarak revize edilmesi gibi çözüm önerileri dikkate alınmalıdır. Ayrıca, çeşitli çevre organizasyonları ya da gönüllülük esaslı kuruluşlar ile çevre eğitimi içerikli uygulamaların kalite ve miktar yönünden artırılması da sürdürülebilirlik bilinci kazanmak adına etkili olacaktır (Tanrıverdi, 2009).

İleride yapılacak çalışmalar için; benzer bir araştırma, boylamsal araştırma yöntemiyle tekrarlanarak sınıf kademeleri arasındaki görüş farklarının nedeni görülebilir. Eğitim fakültelerindeki akademisyenler sorumlu oldukları derslerde, sınıf içi öğrenmelere okul dışı öğrenme ortamlarını da dahil ederek öğretmen adaylarını meslek hayatlarında bu ortamları kullanmaya teşvik edebilirler. Bu sayede, öğretmen adaylarının okul/sınıf dışı öğrenme ortamlarını daha fazla tercih edecekleri ve bu ortamlara uygun etkinlikler geliştirebilecekleri düşünülmektedir. Diğer taraftan, 4-6 yaş çocuklarına sürdürülebilir kalkınma bilincinin

kazandırılabilmesi için öncelikle toplum olarak sürdürülebilir yaşam tarzının benimsenmesi gerektiği düşünülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara küçük yaştan itibaren çevre, doğa duyarlılığı ve sıfır atık bilincini kazandırmaları, bunun için de sıklıkla okul dışı öğrenme ortamlarından faydalanmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akşin, E., Tunçeli, İ. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının “tehlike” kavramına ilişkin görüşleri . *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 599-609. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88893>
- Aslan, A. (2015). *Etkileşimli sınıf dışı kimya ortamı tasarımı ve etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Aslan, A. (2019). Kimya öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenme ortamlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi. 1.Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi içinde (s. 28-37). Kapadokya.
- Ay, T. ve Erbasan, Ö. (2016). Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Journal of Education and Future*, 10, 35-50.
- Ay, Y., Anagün, Ş. S. ve Demir, Z. M. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde okul dışı öğrenme hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 10(15), 103-118.
- Bozdoğan, A. E. (2008). Fen bilgisi öğretmen adaylarının bilim merkezlerini fen öğretimi açısından değerlendirilmesi: Feza Gürsoy Bilim Merkezi Örneği. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 19-41.
- Bozdoğan, A. E. (2015). Okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz- yeterlik inancı ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 9(1), 111-129.
- Bruntland, G. (1987). *Our common future: The World Commission on Environment and Development*, Oxford, Oxford University Press.
- Caner, Ö. (2019). *Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında sürdürülebilir çevre eğitimine yönelik tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Carrier, S. J. (2009). The effects of outdoor science lessons with elementary school students on preservice teachers' self-efficacy. *Journal of Elementary Science Education*, 21(2),35-48.
- Cengizoğlu, S. (2013). *Investigating potential of education for sustainable development program on preschool children's perceptions about human-environment interrelationship*. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Coşkun Keskin, S., Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 11(41), 95-115.
- Çelik, M. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalıkları ve çevre sorunlarına yönelik davranışları üzerine inceleme çalışması*. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Çepni, O. ve Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Social Science*, 39, 317-335.
- Dillon J., Rickinson, M., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D. & Benefield, P. (2006). The value of outdoor learning: evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review*, 87(320), 107-111.
- Erkol, M. (2019). *Farklı öğretim etkinlikleri ile desteklenmiş öğrenme ortamının sürdürülebilir kalkınma konusuna etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology*,16, 171-190.

- Gadotti, M. (2010). Reorienting education practices towards sustainability. *Journal of Education for Sustainable Development* 4 (2), 203-211.
- Güler, T. (2009). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 146-151.
- Gürsoy, G. (2018). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13, 11, 623-649.
- Hutchinson, S. R. (2004). Survey Research. In K. deMarrais, (Ed.), *Foundations for Research Methods of Inquiry in Education and the Social Sciences*, Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kahrıman Pamuk, D. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education* 4 (2), 72-84.
- Karamustafaoğlu, S., Ayvalı, L., Ocak, Y. (2018). Okul öncesi eğitimde informal ortamlara yönelik öğretmenlerin görüşleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi* 3 (2), 38-65.
- Kubat, U. (2018). Okul dışı öğrenme ortamları hakkında fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 111-135.
- Leal Filho, W. (2009). Towards the promotion of education for sustainability. *Revista de Educación*, 263-277.
- Mallett, C. J., Trudel, P., Lyle, J., & Rynne, S. B. (2009). Formal vs. informal coach education. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 4 (3), 325-364.
- McKeown, R. (2002). Education for sustainable development. 13 Ağustos 2020 tarihinde info@esdtoolkit.org adresinden edinilmiştir.
- Ocak, İ., Korkmaz, Ç. (2018). Fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi* 4(1), 18-38.
- Özcan, K. G. (2019). *Sürdürülebilir kalkınmanın başarısızlığı, sürdürülebilir kalkınmaya eleştiriler ve hakim çevre anlayışına alternatif yaklaşımlar*. Yüksek lisans tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Sağdıç, A. (2013). *A closer look into turkish elementary teachers regarding education for sustainable development*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Samuelsson, I. P. (2011). Why we should begin early with ESD: The role of early childhood education. *International Journal of Early Childhood*, 43(2), 103-118.
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: içerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-81.
- Sontay, G., Tutar, M., Karamustafaoğlu, O. (2016). Okul dışı öğrenme ortamları ile fen öğretimi hakkında öğrenci görüşleri: planetarium gezisi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi* 1(1), 1-24.
- Soysal, C. (2017). *Examination of pre-service chemistry teachers' competency in the field of environmental education and sustainable development*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Taner, Ç. ve Dikmenli, Y. (2016). Coğrafya öğretmenlerinin okul dışı coğrafya öğretimine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(1), 363-382.
- Tanrıverdi, B. (2009). Sürdürülebilir çevre eğitimi açısından ilköğretim programlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(151), 89-102.
- Tatar, N., & Bağrıyanık, K. E. (2012). Fen ve Teknoloji dersi öğretmenlerinin okul dışı eğitime yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 11(4), 883-896.
- Thomas, G. (2010). Facilitator, teacher, or leader? Managing conflicting roles in outdoor education. *Journal of Experiential Education*, 32(3), 239-254.
- Türkmen, H. (2015). İlkokul öğretmenlerin sınıf dışı ortamlardaki fen öğretimine bakış açıları. *Journal of European Education*, 5(2), 47-55.
- Uludağ, G. (2017). *Okul dışı öğrenme ortamlarının fen eğitiminde kullanılmasının okul öncesi dönemdeki çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Uludağ, G. (2021). Views of Preschool Teachers On Using Out-Of-School Learning Environments in Preschool Education. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8(2). 1225-1249.
- UNESCO. (1997). Educating for a Sustainable Future – a Transdisciplinary Vision for Concerted Action. Paris: UNESCO [document EPD.97/CONF.401/CLD.1].
- WCED. (1987). *World Commission on Environment and Development's*. Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development.
- Yalçın, S. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 5 Ağustos 2020 tarihinde https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/125451/mod_resource/content/0/konu15.1.pdf adresinden edinilmiştir.